

ROM

Pepa Paulo iŋgere panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

Rom nde lawea ŋalae toŋge lâ Itali tâno. Paulo imo Korin lawea itula Yesu ne pâri ara, ŋineŋga iŋgere pepa ŋine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Rom (Pâri Tamâta 20:2). Paulo itu ma ilâ ikalelenzi lâ Rom (1:11-13), kala iŋgere pepa ŋine imuŋga papa i. Paulo iporo tu kinda tamâta rârâni nde kiesaka tamwatânda, kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno pa kinda; andeta Maro nde wisi-wisi warika, kala isupwa Yesu imâ imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Aku lâ kalo-tawana ne nzâla taitu nâ, ande kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao (1-3). Paulo itula pwataki tu Yesu ne tini-mwasa nde ŋalae tina (8).

Paulo iporo ŋana i ne wurâta ŋana itula pâri ara kâ

1 ¹Naŋa Paulo, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta naŋa. I nanayoni ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, aku isupwana tu alâ atula Maro Kindeni ne pâri ara.

²Muŋgani lâ, Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa ŋana pâri ara ŋinde kâ, aku itula ŋgua pâŋa ŋinde pwataki panzi ŋgua-tulâŋa tamâta, ŋana kinzi ma siŋgere i kawa ŋgua sapâŋa ŋinde lâ pepa tini. ³Pâri ara ŋinde nde ŋana i Natu kâ. I Natu ŋinde nde ipâŋga tamâta, aku imo lâ Koipu ŋalae Daviti see. ⁴Andeta i imo Maro Kindeni Natu kaika warika tona. Koroani Sapâŋa itula ŋinde pwataki pa kinda lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipaŋo i lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo. Ina Yesu Kirisi, nenda Maro ŋalae. ⁵Yesu Kirisi ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pa naŋa lâ, aku Maro Kindeni ilo tu naŋa ma atula Yesu Kirisi parina pwataki. Mine kala ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, ŋana kinzi tamâta lâ ŋgu ndoni ma sikura tu kalonzi tawana Yesu ku sipono muli pa i kawa ŋgua. ⁶Aku miki kala mine nâ kaloŋo Maro Kindeni ne sarawâŋa lâ, aku kao nemi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi marumbu lâ.

⁷Mine nde naŋa aŋgere ŋgua lâ pepa ŋine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Rom lawea, miki ŋinde Maro Kindeni ilo ndo keno pami

kala ipateami tu kamo i tamwata ne ŋgu. Tamânda Maro Kindeni aŋga Maro Ijalae Yesu Kirisi nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo ilo tu ikalelenzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Rom lawea

⁸Nana atu aporo ŋgua ŋine muŋga lâ ŋga; ikura tâno ndoni, kinzi tamâta uru situla miki parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika ŋinde. Mine nde lâ Yesu Kirisi ŋa naŋa kawâŋgu ndaŋge pa nanenŋu Maro Kindeni ŋana miki rârâni kâ. ⁹Naŋa uru amandi kaika nâ ŋana aveta wurâta pa Maro Kindeni, ŋana atula pâri ara pwataki ŋana i Natu kâ. Aku Maro Kindeni tamwata nde isama tu naŋa uru kalonŋu ŋgere ŋana miki kâ ikura zo zo, ¹⁰lâ nanenŋu noŋa rârâni. Aku naŋa uru ano papa i tu ma isâu pa naŋa, ku ma iveta nzâla pana ŋana amâ amo kumi.

¹¹Naŋa ilonŋu ndo tu amora miki. Naŋa ilonŋu tu atula Koroani Sapâŋa ne ilo-kalo pinde pami, ŋana ipu tini kaika pa ilomi kalomi. ¹²Naŋa ilonŋu kalonŋu nde ikeno mine; ambo naŋa ma amâ amo kumi, ande nemi kalo-tawana ma ivila naŋa, aku nanenŋu kalo-tawana kala ma ivila miki mine nâ. Aku ŋinde ma ipu tini kaika pa kinda rârâni ilonda kalonda. ¹³Ŋiŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu tu miki ma kasama ŋine sondo; muŋgani, ikura zo rârâ, naŋa ilonŋu pateu tu ma amâ amorami. Nanenŋu wurâta uru ivilanzi tamâta lâ tinikoa ŋgu pinde ŋana sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. Aku naŋa ilonŋu tu avila miki lâ vetâŋa kie taituni. Andeta naŋa akura tu amâ amorami, ande tia.

¹⁴Maro Kindeni ipatea wurâta pa naŋa tu ma avilanzi tamâta rârâni, kinzi kumbâe wa sâwa wa, kinzi ilo-kalo tamwatanzi wa tamâta nenzi ilo-kalo ŋalae koŋa tia wa. ¹⁵Mine kala ilonŋu igagatina ŋana amâ atula pâri ara pa miki tamâta kamo Rom lawea tona.

Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini

¹⁶Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini. Mine nde naŋa maiŋgu ŋana aporo atula pâri ara kâ, ande tia ndo. Pâri ara ŋinde nde Maro Kindeni ne kaika ŋana ikai kinda kalo-tawana tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. I iveta mine pa maka Juda tamâta muŋga lâ, aku muli ŋga iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. ¹⁷Pâri ara ŋinde itula Maro Kindeni ne mâsi ŋana iveta kinda tapâŋga sondo lâ i nao. Ambo kinda ma kalonda tawana i, ande ma tapâŋga tamo ilonda mbâra-mbâra lâ i nao, ŋana tu kalo-tawana ne nzâla simbo nâ ikura tu iveta kinda tapâŋga mine. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea kinzi kalonzi tawana i, kinzi ŋinde rârâni ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ma simo vianzi nâ.”

Kinzi tamâta rârâni sipu mulinzi pa Maro Kindeni

¹⁸Maro Kindeni imo samba ilo, aku i ne wisi-nâna ŋalae nde ikeno panzi tamâta rârâni ŋinde sipu mulinzi pa i ku sipaveta kuku kiesaka

ne vetâŋa. Kinzi nenzi vetâŋa potomule ŋinde uru itawa ŋgua mao ndue lâ. ¹⁹Kinzi tamâta ŋinde sikura tu sisama Maro Kindeni kilala, ŋana tu i tamwata itula ŋinde pwataki panzi lâ. Andeta kinzi sipu mulinzi papa i. Mine kala ikai kazâŋa ŋalae tina panzi. ²⁰Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipulianzi kelekele rârâni sipâŋga, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande tamâta sikura ŋana sisama tu Maro Kindeni ne walo kaika uru ikeno mine ku imo nâ. Aku sikura ŋana sisama i kilala pwataki tu i nde Maro ŋalae mao kanaŋo. Kinda tamâta takura tu tamora i kilala tava ne walo kaika ŋinde lâ matânda, ande tia. Taitu kinda uru tamora kelekele rârâni ŋinde i muŋga ipulianzi sipâŋga lâ, aku kelekele ŋinde itula i kilala pwataki lâ. Mine nde tamâta tonŋe ikura tu iporo ŋgua mine tu, “Nanenggu soki tonŋe tia, ŋana tu naŋa ŋandai asama Maro Kindeni kilala ŋga”, ande ikura tia.

²¹Kinzi sisama Maro Kindeni kilala marumbu lâ, andeta ilonzi patea tu i ŋandai Maro ŋalae mao ŋga. Mine kala kinzi ŋandai sipanea i ŋa sisuka kâki ŋga, aku ŋandai kawanzi ndaŋge papa i ŋga. Nenzi ilo-kalo nde ipâŋga kapa lâ. ŋinde itogo kondoma ipipi ndo lâ ilonzi kalonzi kaa kaa ŋinde. ²²Kinzi sipalâŋe siporo tu, “Maka nde ilo-kalo tamwatama”, andeta sipâŋga kapa ndo lâ. ²³Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ina uru imo mine ku imo nâ, aku sipile nenzi mâsi ŋana siwâŋgi sipanea i kâ. Kinzi sipare tamâta tainzi wa sii tainzi wa ŋgoa ŋgoi tainzi wa mwâta tainzi wa lâ kâi tini, ŋineŋga sipare tukunzi siwâŋgi pa kelekele kaa kaa ŋinde.

Kinzi tamâta uru siveta mâsi potomule kie-kie

²⁴Kinzi tamâta ŋinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi lâ, aku warakanzi nenzi ilo-kalo potomule ŋinde igagatinzi ŋana siveta mâsi sakamao ŋana sipalulua warakanzi tininzi potomule kâ. ²⁵Kinzi tamâta ŋinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ŋgua mao, aku sipaloŋo pa ŋgua laŋeŋa nâ. Kinzi sipile nenzi mâsi ŋana siwâŋgi sipanea Maro Kindeni tamwata, inani nia ndoyo ipulianzi kelekele rârâni sipâŋga lâ, aku siwâŋgi sipanea kelekele ndainani nâ Maro Kindeni muŋgani ipulianzi sipâŋga ŋinde. Kinzi sipono muli pa kelekele ŋinde, andeta Maro Kindeni tamwata nde kelekele rârâni warika. Mao nâ, i nde kelekele rârâni warika, aku kinda nenda paneâŋa ma ilâ pa i simbo nâ ikura zo rârâni. Mao. ²⁶Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi tu sipaveta kuku ilo-yosiŋa ne mâsi sakamao. Opopo, kinzi taine ilonzi keno pa pakâeŋa ne vetâŋa ara, ande tia. Kinzi sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi taine nâ. ²⁷Aku kinzi tamâne kala mine nâ, kinzi sipu mulinzi pa pakâeŋa ne vetâŋa ara kâ, aku ilonzi ŋalae tina ŋana sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi tamâne nâ. Kinzi sipaveta kuku mâsi sakamao ndo ŋinde.

Mine nde sikai nenzi vetâŋa potomule ŋinde ne pareŋa-nia lâ warakanzi karaenzi.

²⁸Kinzi tininzi pwâka tu kalonzi ŋgere ŋana Maro Kindeni kâ. Mine kala isâu panzi tu sipaveta kuku warakanzi nenzi ilo-kalo sakamao ŋinde nâ. Aku kinzi siveta mâsi potomule kie-kie. ²⁹Ilo-kalo potomule kie-kie nde pipi lâ keno ilonzi kalonzi. Mine kala kinzi sipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa kie-kie. Kinzi ilonzi igagatinzi ŋana sigona mbaliŋa rârâ, aku wisinzi tia. Kinzi ilonzi yosi ŋana tininzi pinde nenzi mbaliŋa, aku sipawa ŋgua wa sipunzi tamâta pâta simâte wa. Kinzi sikai laŋeŋa panzi tininzi pinde, aku ilonzi sakamao ŋananzi tona. Kinzi siporo ŋgua nao-muli, ³⁰aku siporo ŋgua laŋeŋa ŋana siyaula tamâta pinde ŋanzi kâ tona. Kinzi sikai kazâŋa pa Maro Kindeni, aku siporo ŋgua pavaligiŋa pa warakanzi tona. Kinzi ilonzi tu kinzi nâ nde tamâta ara, aku sindeka nâ ŋana sipasuka warakanzi ŋanzi kâki kâ tona. Kinzi ilonzi igagatinzi ŋana sipaveta kuku vetâŋa sakamao wasaseki pinde, aku taŋanzi kaika pa tinanzi-tamanzi tona. ³¹Kinzi nenzi ilo-kalo ara toŋge keno panzi tia ndo. Kinzi sitoto warakanzi nenzi ŋgua pâŋa ututu, aku ŋandai tininzi mwasa panzi tininzi pinde wa kalonzi sukâŋa ŋananzi wa. ³²Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa sondo itula pwataki tu mateŋa uru io tini ŋananzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie ŋinde, aku kinzi tamâta ŋinde sisama ŋgua tukuŋa ŋinde marumbu lâ. Andeta taŋanzi kaika ku sipaveta kuku mâsi ndainani nâ. Andeta ŋinde nâ tia; kinzi sindekananzi tamâta ŋinde uru sipaveta kuku mâsi potomule kie-kie ŋinde tona.

Maro Kindeni ipare nia sondo ndo panzi tamâta

2 ¹Mine nde miki tamâta ea uru kataleanzi tinimi pinde ŋana nenzi vetâŋa kâ, ande naŋa atu aporo ŋgua pa miki taitu-taitu. Noko pwura ŋana kuporo tu noko ne soki toŋge tia, ande kura tia. Kuloŋo ŋga; lâ zo ndia noko kuporo kutalea tamâta toŋge, ande noko kuporo tale pa tamwata tona, ŋana tu noko tamwata kala uru kuveta vetâŋa taituni ikura tamâta ŋinde iveta mine.

²Kinda tasama tu Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie ŋinde, aku i ne pareŋa-nia ŋinde nde sondo ndo. ³Kinzi tamâta pinde uru siveta mâsi potomule mine, aku noko uru kuporo tale kusowe ŋgua lâ tininzi. Andeta noko tamwata uru kuveta vetâŋani ndaina ikura kinzi siveta mine. Tiambo noko ilo tu Maro Kindeni ne pareŋa-nia ma iŋgeŋge ŋanano, tiya? Tia ndo kanaŋo! ⁴Maro Kindeni uru kalo sukâŋa ŋalae pa noko. I imo io tini ŋanano ikura zo luandondo ŋalae, aku i ŋandai ipare nia walele pa noko ŋga. Tiambo noko ilo tu Maro Kindeni ne vetâŋa ara ŋinde nde kekelele kaa nâ, a? I ilo tu noko ma kupalele ilo kalo, aku ŋana duvi ŋinde kâ i uru iveta kie ara nâ pano. Tiambo noko kuzizâla ŋana ŋinde kâ, a?

⁵Taitu noko nde taŋa-kaika tamwata, aku tini pwâka tu kupalele ilo kalo. Mine kala noko kupayaula tamwata, aku muli, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ipâŋga nia yo aku i ma ipare nia sondo ndo panzi tamâta, ande i ne wisi-nâna ŋinde ma imâ ŋalae tina pa noko. ⁶Ŋana tu “Maro Kindeni ma kulu ilanzi tamâta rârâni taitu-taitu, ipakura kuku vetâŋa ndia muŋga kinzi siveta ŋinde.” ⁷Tamâta pinde uru sipaveta kuku vetâŋa ara. Kinzi ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma ionzi simo i ne sinâla ilo ku ma isuka ŋanzi kâki, aku ilonzi ndo tu i ma via mao ilanzi ŋana simo vianzi kuku i ku simo nâ. Maro Kindeni ma via mao ndainani nâ ilua kinzi tamâta ŋinde, kala ma simo ara mine ku simo nâ. ⁸Aŋga tamâta pinde uru ilonzi pa warakanzi nâ. Kinzi sipu mulinzi pa vetâŋa ara, aku sipaveta kuku vetâŋa potomule nâ. Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ŋinde, aku i ma ipare nia sondo ndo panzi. ⁹Malia wa nâna ŋalae tina ma ipâŋga panzi tamâta rârâni uru siveta vetâŋa potomule. Ŋinde ma ipâŋga panzi Juda tamâta, aku ma ipâŋga mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu tona. ¹⁰Andeta Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi tamâta rârâni uru siveta vetâŋa ara. I ma ivetanzi simo ara ndo lâ i ne sinâla ilo, aku ma isuka ŋanzi kâki wa wisi-pisi ilanzi wa. I ma iveta mine panzi Juda tamâta, aku ma iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu tona. ¹¹Ŋana tu tamâta rârâni simo rege-rege lâ Maro Kindeni nao.

¹²Ŋinde nde duvi mine; kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu nde sizizâla ŋana Mose ne ŋgua tukuŋa kâ. Maro Kindeni ma izavarunzi ŋana nenzi kiesaka kâ, andeta i ma ilea pa Mose ne ŋgua tukuŋa ŋineŋga ipare nia panzi, ande ma tia. Aŋga kinzi Juda tamâta, ande Mose ne ŋgua tukuŋa ikeno panzi. Mine kala Maro Kindeni ma ilea pa ŋgua tukuŋa ndainani nâ, ŋineŋga ma ipare nia panzi ŋana nenzi kiesaka kâ. ¹³Ambo tamâta toŋge iloŋo ŋgua tukuŋa lâ taŋa nâ, ande ŋinde ikura tu iveta i ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Aŋga tamâta ea kinzi uru siveta ikura ŋgua tukuŋa itula panzi mine, ande kinzi ŋinde nâ ma sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. ¹⁴Kinzi ŋgu pinde nde sizizâla ŋana Mose ne ŋgua-tukuŋa kâ. Andeta lâ zo ndia kinzi warakanzi ilonzi igagatinzi ŋana siveta vetâŋa ara pinde, ikura Mose ne ŋgua tukuŋa itula mine, ande mâsi ŋinde itula pwataki tu kinzi sisama vetâŋa ara wa vetâŋa potomule kilala pwataki. Mao nâ, Mose ne ŋgua tukuŋa ikeno panzi tia, taitu warakanzi nenzi ilo-kalo ipâŋga itogo nenzi ŋgua-tukuŋa mine. ¹⁵Kinzi nenzi vetâŋa ara ŋinde itula pwataki tu Maro Kindeni iŋgere Mose ne ŋgua tukuŋa duvi lâ ilonzi kalonzi marumbu lâ. Kinzi sisama tu vetâŋa pinde nde vetâŋa ara, aku ŋinde kala itula pwataki tu ŋgua-tukuŋa duvi ikeno lâ ilonzi kalonzi. Ŋana tu zo pinde warakanzi nenzi ilo-kalo italeanzi ŋana vetâŋa toŋge muŋga siveta, kala sisama tu vetâŋa ŋinde nde vetâŋa potomule. Aŋga zo pinde nenzi

ilo-kalo ñinde itula pwataki panzi mine tu vetâña tonje muñga siveta nde vetâña ara. ¹⁶Muli nga ñinde ma ipânga nia yo, lâ zo ñalae ñinde Yesu Kiriſi ma ikai Maro Kindeni ndamwa ku ma ipare nia panzi tamâta rârâni ñana nenzi ilo-kalo paveâña ndoni. Naña uru aporo atula pâri ara ndainani nâ pwataki.

**Kinzi Juda tamâta kalonzi tawana tu Mose ne
ngua tukuña ikura tu ivilanzi; andeta tia**

¹⁷Kala ñine naña ilonju ñgua tu aporo pa miki Juda tamâta, miki ñinde uru kalomi tawana tu Mose ne ñgua tukuña nde ikura ñana ivetami kamo sondo lâ Maro Kindeni nao. Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo tu, “Makani nde Maro Kindeni ne ñgu”. ¹⁸Miki kasama lâ ñana vetâña rârâni Maro Kindeni ipatea pami tu ma kaveta ñinde. Aku Mose ne ñgua tukuña ipananami lâ, kala miki kakura tu kasama vetâña rârâni kilala tu vetâña pinde nde ara, aña vetâña pinde nde ara tia. ¹⁹⁻²⁰Miki ilomi tu ñgua-tukuña ipananami lâ, aku miki katu ilo-kalo ara rârâni nde ikeno pami marumbu lâ. Aku miki katu ñgua rârâni miki kaporo nde ñgua mao kanaño. Mine nde miki uru kaporo tu, “Mao nâ, maka kakura tu katula nzâla panzi tamâta matanzi leva-leva. Maka kamo katogo sinâla mine panzi tamâta simo kondoma ilo. Maka kakura tu kapanananzi tamâta ea simo tava ilo-kalo soki-soki. Maka kamo kinzi lâlu kiri-kiri nenzi pananâña.” ²¹Mao nâ, miki uru kapanananzi tamâta pinde. Andeta ñana sâ kâ nga miki ñandai kapanana warakami nga, a? Miki uru kaporo tu, “Kinzi tamâta ma sipanâwe ndimo”. Tiambo miki warakami uru kapanâwe, tiya? ²²Miki uru kaporo tu, “Kinzi pakâeña tamâta ma sipalulua warakanzi tininzi potomule ndimo”. Tiambo miki warakami uru kaveta vetâñani ndaina, tiya? Miki uru kaporo tu, “Kinda Juda tamâta ma tininda piti ndo ñananzi maro lajeña”. Tiambo miki warakami uru kapanawe kekeleke ñinde ikeno lâ tinikoa nenzi luma sapâña ilo, tiya? ²³Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo mine tu, “Maro Kindeni ne ñgua tukuña nde ikeno pa maka nâ”. Tiambo miki warakami uru kalaña kapole ñgua tukuña, aku nemi vetâña ñinde igagatinzi tamâta pinde ilonzi kalonzi ñana siporo ñgua pavaligiña pa Maro Kindeni, tiya? ²⁴Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Ñana miki Juda tamâta warakami nemi vetâña soki kâ, ande kinzi tamâta lâ tinikoa ñgu uru siporo ñgua pavaligiña ñana izavaru Maro Kindeni ña kâ.”

Kinzi Juda tamâta mao kilalanzi

²⁵Ambo miki kapono muli sondo pa Mose ne ñgua tukuña rârâni, ande Juda nenzi mâsi ñana karae-veña kâ nde kekeleke ara pami. Andeta kaloño nga; ambo miki kalaña kapole ñgua tukuña, ande miki kapâña

katogonzi tamâta ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi. ²⁶Ambo tamâta tonje ñandai ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini, andeta i uru ipono muli pa ñgua tukuña ne vetâña arara rârâni, ande lâ Maro Kindeni nao tamâta ñinde imo itogo tamâta muñga ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini. ²⁷Mao nâ, miki Juda tamâta kakai Mose ne ñgua tukuña ñinde ikeno lâ pepa tini marumbu lâ. Aku nanayoni miki kakai karae-veña ne mâsi kilala lâ tinimi tona. Andeta kalonjo ñga; ambo miki ma kalaña kapole ñgua tukuña, ande muli ñga tamâta pinde ma simandi ñgua nia ku ma sisowe ñgua lâ tinimi. Kinzi tamâta ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi ñga, andeta kinzi uru sipono muli mao pa ñgua tukuña. Kinzi ñinde ma sisowe ñgua lâ miki Juda tamâta tinimi.

²⁸Ambo tamâta tonje ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini nâ, ñineñga iponda Juda ñgu ñoa lâ tamwata tini, ande i ñandai Juda tamâta mao ñga. ²⁹Añga tamâta ea Maro Kindeni ne mâsi kilala ikeno lâ i ilo kalo, ande tamâta ñinde nâ nde Juda tamâta mao. Ñgua tukuña ikura tu iveta i ipâñga mine, ande tia. Maro Kindeni ne Koroani Sapâña nâ iveta wurâta mine lâ tamâta ilonda kalonda. Kinzi tamâta ma tininzi pwâka tu sisuka Juda tamâta mao ñinde ña kâki, andeta Maro Kindeni tamwata ma isuka tamâta ñinde ña kâki.

Vetâña potomule ikura tu itawa vetâña ara ndue, ande tia

3 ¹Mine nde nanenju kasonjaña ikeno mine; tiambo Maro Kindeni iveta vetâña arara pinde panzi Juda ñgu, aku i ne vetâña arara ñinde ipole vetâña arara iveta panzi ñgu pinde rârâni, tiya? Kinzi Juda tamâta sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, aku ñinde ivilanzi, tiya?

²Naña apaimi tu mao nâ, Maro Kindeni uru iveta vetâña arara kiekie panzi Juda tamâta! I ne vetâña ñalae tina nde mine; i muñgani io i tamwata kawa ñgua ilâ panzi Juda ñgu tu ma sikatona panzi tamâta rârâni.

³Mao nâ, Juda tamâta pinde ñandai sipono muli pa i kawa ñgua ñinde ñga. Andeta kalomi ñgere sondo ñga; tiambo nenzi taña-kaika ñinde igagati Maro Kindeni ñana ma ipu i tamwata ne ñgua pâña utu, a? ⁴Tia ndo kanaño! Kinda tamâta rârâni uru taporo ñgua lañeña, añga Maro Kindeni i simbo nâ iporo ñgua mao nâ ikura zo rârâni. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maro Kindeni, noko ne ñgua rârâni kilala ipâñga nia yo tu ñgua ñinde nde mao kanaño. Noko pwatu tamâta nenzi vetâña soki panzi, aku ñinde nde sondo ndo.”

⁵⁻⁶Tamâta pinde warakanzi nenzi ilo-kalo ikeno mine tu, “Kinda nenda vetâña potomule uru itula Maro Kindeni ne vetâña arara ipâñga nia yo. Mine nde i ne mâsi ñana ikai kazâña pa kinda ñana nenda kiesaka kâ,

ande vetâŋa soki.” Naŋa apaimi tu ilo-kalo mine nde soki ndo. Ambo Maro Kindeni ne vetâŋa pinde nde vetâŋa soki, ande i ma ikura tu ipare nia sondo pa kinda tamâta rârâni ŋana nenda kiesaka kâ, ande ma tia. Andeta tia. ⁷Ilo-kalo mine nde kie taituni itogo ŋgua soki tamâta pinde uru siporo mine tu, “Nanenggu ŋgua laŋeŋa uru iveta Maro Kindeni ne ŋgua mao ipâŋga nia yo, aku ŋinde iveta i ŋa ipâŋga ŋalae. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga i io ŋoa ‘Kiesaka Tamwata’ lâ naŋa tiniŋgu ku ipare nia pana, a?” ⁸Aku ilo-kalo mine nde kie taituni itogo ŋgua kaa tonŋe tamâta pinde uru siporo mine tu, “Ayo, talâ taveta vetâŋa potomule nâ, ŋana tu ŋinde ma iveta vetâŋa ara pinde sipâŋga!” Tamâta pinde uru sisowe ŋgua pavaligiŋa lâ tiniŋgu ku siporo tu naŋa warakâŋgu kala uru aporo ŋgua kie taituni itogo ŋgua kaa ŋinde. Maro Kindeni ma ionzi tamâta ŋinde lâ i ne ŋgua nia, ku ma ipare nia sondo panzi, ikura nenzi vetâŋa ŋinde.

Tamâta tonŋe uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia

⁹Mine nde miki kalomi ŋgere sondo ŋga; tiambo kinda Juda tamâta nenda vetâŋa nde ara nâ, aku ipole kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu nenzi vetâŋa, tiya? Tia ndo kanaŋo! Naŋa muŋga nâ atula ŋgua pwataki tu kiesaka ne wâlo nde ikai kinda rârâni kaika lâ, kinda Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu wa. ¹⁰Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta tonŋe imo tava ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo kanaŋo. ¹¹Tamâta tonŋe uru imo tava ilo-kalo ara nâ, ande tia. Tamâta tonŋe ilo tu ma imo kuku Maro Kindeni, ande tia. ¹²Tamâta rârâni nde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Kinzi rârâni nde simo tamâta sakamao ndo. Tamâta tonŋe uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia ndo kanaŋo.”

¹³“Kinzi kawanzi nde itogo mateŋa tamâta nenzi kuru mwasina, kawa maa nâ ikeno. Kinzi uru siporo ŋgua mona-mona palaneŋa rârâ ŋinde, aku ŋgua ŋana iyaulanzi tamâta kâ nde pipi lâ ikeno kawanzi ilo, itogo mwâta saka ikanzi tamâta kala simâte mine.”

¹⁴“Ikura zo rârâni kinzi siporo ŋgua sakamao wa wisi-nâna ne ŋgua kie-kie wa.”

¹⁵“Ikura zo rârâni kinzi ilonzi ara ŋana sipunzi tamâta pinde pâta simâte. ¹⁶Kinzi uru siveta vetâŋa ŋana siyaulanzi tamâta pinde wa siveta malia panzi wa. ¹⁷Kinzi ŋandai sipaveta kuku mâsi ŋana simo ilonzi kalonzi taitu kunzi tininzi pinde ŋga.”

¹⁸“Kinzi simege ŋana Maro Kindeni tia ndo. Kinzi sipu mulinzi papa i.”

¹⁹Tamâta ea kinzi sipono muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa, ande wurâta ikeno pa kinzi ŋinde rârâni ŋana soka Mose ne ŋgua tukuŋa rârâni muli. Mine kala tamâta tonŋe ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni

nao, ande tia ndo. Kinda tamâta rârâni lâ nia ndoni kawânda buu nâ tamandi tava ilonda muso lâ i nao. ²⁰Ŋana tu mâsi ŋana taponu muli pa ŋgua tukuŋa kâ nde ikura tu iveta tamâta tonje ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Ŋgua tukuŋa ne wurâta taitu nâ ikeno, aku wurâta ŋinde nde ŋana itula pwataki tu kinda nde kiesaka tamwatânda.

**Tamâta ea kalo tawana Yesu Kiriŋi, ande i ipâŋga
ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao**

²¹Andeta kala ŋine Maro Kindeni ne mâsi ŋana ivetanzi tamâta sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, ande ipâŋga nia yo lâ. Aku mâsi ŋinde nde piti ndo ŋana ŋgua-tukuŋa ne nzâla kâ. Ŋgua ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋinde kâ nde ikeno lâ Mose ne ŋgua tukuŋa wa kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua wa. ²²Maro Kindeni ne nzâla nde mine; kinda tamâta ea kalonda tawana Yesu Kiriŋi, ande kinda ŋine rârâni taitu-taitu tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Nzâla taituni ŋinde nde ikeno pa kinda tamâta rârâni lâ ŋgu ndoni. ²³Kinda tamâta rârâni taitu-taitu taveta kiesaka, kala takura tu tamo ara kuku Maro Kindeni, ande tia. ²⁴Andeta Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma io ne wisi-wisi imâ pa kinda, aku ŋana i ne wisi-wisi ŋinde kâ, ande Yesu Kiriŋi iyaute kinda piti lâ kondoma ilo. Mine kala Maro Kindeni tamwata iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinda warakânda ŋandai taveta vetâŋa ara tonje kala tapâŋga ilonda mbâra-mbâra mine ŋga. ²⁵Nanayoni Maro Kindeni ipatea tu Yesu Kiriŋi ma imâte ŋana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda, kindani kala uru kalonda tawana i. Maro Kindeni ne mâsi ŋinde nde duvi mine; i ilo tu kinda ma tasama i kilala pwataki tu i ne vetâŋa rârâni nde sondu ndo. Singani, ande i nao mwasa nâ panzi tamâta, aku ŋandai ipare nia walele panzi ŋana nenzi kiesaka ŋga. ²⁶Ŋga lâ zo ŋine, ande Maro Kindeni kalo ŋgere ŋana tamâta nenzi kiesaka kâ ku ipare nia panzi. Mao nâ, i ne vetâŋa rârâni nde sondu ndo, aku tamâta ea kalonzi tawana Yesu, ande Maro Kindeni iveta kinzi rârâni sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁷Mine kala kinda takura tu tapasuka warakânda tininda, ande tia ndo, ŋana tu nenda mâsi ŋana taponu muli pa ŋgua tukuŋa kâ ikura tu iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao, ande tia. Kalo-tawana nâ ikura tu iveta kinda tapâŋga mine. ²⁸Kala ŋine tasama tu nenda kalo-tawana simbo nâ iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Mâsi ŋana taponu muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa ikura tu iveta kinda tapâŋga mine, ande tia.

²⁹Miki kalomi ŋgere sondu ŋga; tiambo Maro Kindeni nde Juda ŋgu nâ nenzi Maro Ŋalae, tiya? Tiambo i ŋandai kinzi ŋgu pinde nenzi Maro Ŋalae tona, tiya? Naŋa apaimi tu Maro Kindeni imo Maro Ŋalae panzi

nggu ndoni. ³⁰Maro Kindeni taituni imo, aku i uru iveta vetânga kie taituni nâ panzi tamâta ndoni, kinzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa nggu wa. Mine kala kinda tamâta ea kalonda tawana Yesu Kirisi, ande Maro Kindeni iveta kinda rârâni tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. ³¹Taitu nenda kalo-tawana ñinde ñandai iveta ngua-tukuña ipânga itogo kelekele kaa nâ. Kinda nenda kalo-tawana itula pwataki tu ngua-tukuña nde kelekele mao kanaŋo.

**Abraham ne kalo-tawana nâ iveta i ipânga ilo
mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao**

4 ¹Miki kalomi ñgere ñana maka Juda nggu timbuma Abraham parina kâ.

²Ambo Abraham ne vetânga ara pinde siveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande i ma ikura tu ipasuka tamwata tini. Andeta i ñandai ipânga ilo mbâra-mbâra lâ nzâla ñinde ñga. Mine kala ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia. ³Ñana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

⁴Ambo tamâta toŋge uru iveta wurâta ku ikai mbumbu ñana, ande kinda ñandai taporo tu mbumbu ñinde nde wisi-ara ne kelekele ñga. Ñinde nde tamâta ñinde ne kulu ñana ne wurâta kâ. ⁵Aŋga tamâta ea kalo tawana tu Maro Kindeni uru ivetanzi kiesaka tamwatanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra, kala isama tu i tamwata ne vetânga ara ma ivila i tia, ande tamâta ñinde ne kalo-tawana ñinde nâ iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra. ⁶Aku Daviti kala iporo ngua kaña taituni mine. Iporo ngua ñana ndekâña ñinde uru ipânga panzi tamâta ñinde Maro Kindeni ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra, kinzi ñinde sisama tu nenzi vetânga ara ikura tu ivilanzi tia. ⁷Daviti ne ngua ikeno mine tu,

“Ambo Maro Kindeni ikai kiesaka piti lâ tamâta toŋge tini ku izavaru i ne vetânga potomule rârâni piti, ande tamâta ñinde ikura tu indeka ñalae. ⁸Ambo Maro Ñalae ipatea tu i ma kalo ñgere kilo tia ñana tamâta toŋge ne kiesaka kâ, ande tamâta ñinde ikura tu indeka ñalae.”

⁹Tiambo miki ilomi tu ndekâña ñinde ma ipânga panzi tamâta pinde nâ, kinzi ñinde muŋga sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, a? Mine tia. Ndekâña ndainani nâ ma ipânga panzi tamâta pinde tona, kinzi ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi. Muŋga nâ naña atula Maro Kindeni kawa ngua pwataki pami mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.” ¹⁰Ayo, miki kalomi ñgere sondo ñana Abraham ñga. Tiambo ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini muŋga lâ, ñineŋga

ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, tiya? Naŋa aporo tu lâ zo ŋinde i ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini tia yo, ande Maro Kindeni iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra. ¹¹Lâ zo ŋinde i kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ŋinde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku imo lee ku muli, ŋineŋga ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini, aku mâsi ŋinde itula pwataki tu i ne kalo-tawana nâ iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ. Mine kala tamâta ea kinzi ŋandai sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi, ambo nenzi kalo-tawana ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi tamâta ŋinde rârâni sipânga sitogo Abraham ne vâsa mao mine. ¹²Aku Juda tamâta pinde kala simo Abraham ne vâsa mao tona. Andeta karae-veŋa ne mâsi simbo nâ ŋandai ivetanzi sipânga i ne vâsa mao ŋga. Kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, ikura Abraham muŋga iveta mine, lâ zo ŋinde ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini tia yo. Aku nenzi kalo-tawana ŋinde tona ivetanzi sipânga Abraham ne vâsa mao.

Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ikeno panzi kalo-tawana tamâta rârâni

¹³Muŋgani, Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Abraham tavanzi i ne vâsa tu i ma tâno ndoni ilanzi. Tiambo Abraham muŋga ipono muli pa ŋgua tukuŋa pinde, aku ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa ŋinde kuku i, tiya? Mine tia.^a Abraham kalo tawana Maro Kindeni nâ, aku ne kalo-tawana ŋinde iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa kuku Abraham. ¹⁴Miki kalomi ŋgere sonde ŋga. Kinzi tamâta pinde uru sipono muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa. Ambo Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ikeno panzi tamâta ŋinde simbonzi nâ, ande kinda nenda kalo-tawana ma ipânga kekeleke kaa nâ, aku Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ma kanaŋo tia tona. Andeta tia. ¹⁵Kinda tasama tu ŋgua tukuŋa ikeno. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ilâ panzi tamâta ea sipu ŋgua tukuŋa ŋinde ututu. Ambo ŋgua tukuŋa ikeno tia, ande tamâta tonŋe ma ikura tu ipu ŋgua tukuŋa ututu, ande tia.

¹⁶Maro Kindeni iveta ŋgua pâŋa kuku Abraham ŋana duvi taitu ŋine kâ; Abraham kalo tawana i. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-wisi ikai nzâla piti panzi Abraham ne vâsa rârâni, ŋana Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi, ikura i ne ŋgua pâŋa mine. Kalo-tawana tamâta ea kinzi sipono muli pa ŋgua tukuŋa, ande kinzi ŋinde simo Abraham ne vâsa. Andeta kinzi nâ tia; kinda tamâta pinde kalonda tawana Maro Kindeni, itogo Abraham muŋga kalo tawana mine, aku kinda kala tamo Abraham ne vâsa tona. Abraham imo kinda kalo-tawana tamâta rârâni timbunda,

^a 4:13 ŋinde nde duvi mine: Abraham imo muŋgani lâ, aku muli ŋga, lâ Mose ne zo, ŋineŋga Maro Kindeni itu ŋgua tukuŋa panzi Isrel ŋgu.

17Ŋana tu Maro Kindeni muŋga iporo ŋgua pa Abraham ikeno lâ pepa tini mine tu, “Naja aveta noko kupânga kinzi tamâta ŋgu rârâ timbunzi.” Lâ Maro Kindeni nao, Abraham imo itogo kinda rârâni timbunda. Abraham kalo tawana Maro Kindeni, ina kala via ilanzi mateŋa tamâta wa iporo ŋgua ku iveta kelekele muŋga simo tia ŋinde tu simâ sipânga wa.

18Muŋgani Maro Kindeni iporo ipa ŋgua kuku Abraham mine tu, “Noko ne vâsa kinzi ma sipânga kambwanjenzi ŋalae ndo”. Lâ zo ŋinde, Abraham izizâla ndo tu Maro Kindeni ma iveta ŋgua pânga ŋinde ipânga kanajo mâsi mana. Andeta i kalo tawana nâ, aku imo io tini pa Maro Kindeni tu ma iveta ikura i ne ŋgua pânga ŋinde. Mine kala Abraham ipânga “kinzi tamâta ŋgu rârâ timbunzi”. 19Lâ zo ŋinde, Abraham ne mbwera ipânga ikura mbwera tamâta ŋalae taitu (100) mine, aku i karae nde mbarakuku lâ. Aku isama tu i kaiwa Sara ikura ŋana ipagugua lâlu kâ, ande tia. Taitu i ne kalo-tawana ikeno kaika ndo. 20I ne kalo-tawana imbe tia. Aku i ilo rua-rua ŋana Maro Kindeni ne ŋgua pânga kâ, ande tia ndo. I ne kalo-tawana ipu tini kaika pa i ilo kalo, ande kala imo ipanea Maro Kindeni ŋa isuka kâki. 21I ne kalo-tawana ikeno kaika mine tu, “Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu iveta vetânga ndia rârâni muŋga ipa ŋgua tu ma iveta.” 22Mine nde Abraham ne kalo-tawana ŋinde iveta i “ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.” 23Mao nâ, ŋgua ikeno mine tu, “i ne kalo-tawana iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra”. Andeta ŋgua ŋinde ŋandai iyoke Abraham simbo nâ ŋga. 24Ŋgua ŋinde iyoke kinda tona, kinda tamâta ŋine kalonda tawana Maro Kindeni, inani muŋga ipajo nenda Maro Ŋalae lâ mateŋa nianzi imo via kilo. Kinda nenda kalo-tawana ŋinde iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. 25Kinda taveta kiesaka, aku ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni isâu panzi kazânga tamâta tu ma sipu Yesu pâta imâte kâ. Andeta Maro Kindeni ilo tu kinda ma tamo ilonda mbâra-mbâra. Mine kala ipajo Yesu lâ mateŋa nianzi imo via kilo.

Kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

5 1Ayo, ŋana kinda nenda kalo tawana kâ, ande Maro Kindeni iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao marumbu lâ. Mine kala nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ilele Maro Kindeni ne wisi-nâna kala iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku i.

2Kinda nenda kalo-tawana ikeno pa Kirisi. Mine kala ikai nzâla piti pa kinda tu Maro Kindeni ne wisi-wisi ma imâ pa kinda. Kala zo ŋine ne wisi-wisi ŋinde uru imo kuku kinda. Aku kinda uru tao tininda pa Maro Kindeni tu ma ikai kinda talâ tamo ara ndo kuku i lâ samba ilo. Aku ŋinde iveta kinda tandeka nâ. 3Andeta kinda tandeka ŋana ŋinde nâ, ande tia. Kinda tandeka ŋana malia kie-kie uru ipânga pa kinda tona, ŋana tu kinda tasama tu malia ŋinde ipu tini kaika pa ilonda kalonda

ɲana tamandi kaika kâ. ⁴Ambo kinda tamandi kaika mine, ande kinda takura tu tatiŋgi samâŋa kie-kie ipâŋga pa kinda ɲinde piti. Ambo kinda tatiŋgi samâŋa ɲinde piti mine, ande takura tu tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda. ⁵Ambo kinda tao tininda mine pa Maro Kindeni, ande ma taveta mine koa tia nâ, ande tia ndo. ɲana tu Maro Kindeni muŋgani io Koroani Sapâŋa imâ pa kinda itogo wisi-ara mwasina, aku Koroani Sapâŋa imaliŋi Maro Kindeni ne tini-mwasa ipipi lâ ilonda kalonda.

⁶Nia ndoyo, kinda tapu mulinda pa Maro Kindeni. Lâ zo ɲinde, kinda takura ɲana tapavila warakânda kâ, ande tia ndo. Andeta Maro Kindeni ipatea zo toŋge pa Kirisi tu ma imâte ɲana ivila kinda kâ. Kinda tamo mine lee zo ipâŋga lâ, aku Kirisi imâte ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine. ⁷Mao kanaŋo, kinda tamâta ma tininda pwâka ndo ɲana tamâte ɲana tavila tamâta toŋge uru iyoka ɲgua tukuŋa rârâni muli. Andeta zo pinde nâ, ambo tamâta toŋge uru kalo sukâŋa nâ ɲananzi i tini pinde, ande kinda pinde ma tapu tini kaika pa warakânda ilonda kalonda tâ ku ma tamâte ɲana tavila tamâta ɲinde tâ. ⁸Andeta kalomi ɲgere sondo ɲga; nia ndoyo, lâ zo ɲinde kinda tapaveta kuku kiesaka ne vetâŋa yo, ande pa zoni ndaina Kirisi imâte ɲana ivila kinda kâ. Aku i ne vetâŋa ɲinde itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pa kinda.

⁹Kirisi imâte ɲana iveta kinda kiesaka tamwatânda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao, ande kala zo ɲine tamo mine. Mine nde kinda tasama sondo tu i ma ikea ɲana kinda kâ, lâ zo muli ɲinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ilâ panzi tamâta lâ i ne ɲgua nia. ¹⁰Muŋga kinda tamo Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta, andeta i Natu imâte ɲana iveta kinda tapâŋga ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Kala ɲine Maro Kindeni Natu imo via, ma imo mine ku imo nâ, aku kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Mine kala kinda tasama sondo tu Yesu Kirisi Via Tamwata ma ikea ɲana kinda kâ lâ zo muli ɲinde. ¹¹Aku kinda tandekana Maro Kindeni tona, ɲana tu nenda Maro ɲalae Yesu Kirisi iveta kinda tapâŋga ilonda kalonda taitu kuku i marumbu lâ.

Adam ikai nzâla piti ɲana mateŋa kâ, ɲnga

Yesu nde ikai nzâla piti ɲana via kâ

¹²Kinda tasama tu nia ndoyo, tamâta taitu nâ iveta kiesaka, aku ɲana i ne vetâŋa ɲinde kâ kiesaka ipâŋga tâno kulu. Aku kiesaka ikai mateŋa imâ ipâŋga tava. Mine kala mateŋa isala nia ilâ ikainzi tamâta rârâni, ɲana tu tamâta rârâni uru siveta kiesaka. ¹³Siŋgani, lâ zo ɲinde ɲgua tukuŋa ɲandai imâ ipâŋga lâ ɲga, ande kiesaka ikeno tâno kulu muŋgani lâ. Andeta kaloŋo ɲga; ambo ɲgua tukuŋa ikeno tia, ande Maro Kindeni ma kalo ɲgere ɲana kinda tamâta nenda kiesaka taitu-taitu kâ, ande ma

tia. ¹⁴Andeta nia ndoyo, lâ Adam ne zo ñinde, aku imâ lee ipânga lâ Mose ne zo, ande mateja ikai poe kaika panzi tamâta rârâni. Kinzi tamâta pinde ñandai siveta kiesaka itogo Adam muŋga iveta mine, lâ zo ñinde ilaŋa ipole Maro Kindeni ne ñgua tukuŋa. Andeta mateja ikai poe kaika panzi tamâta ñinde tona. Adam nde itula tamâta ñana ipânga muli kâ ñinde kilala pwataki.

¹⁵Andeta Adam ne kiesaka ñga Maro Kindeni ne wisi-ara nde kie taituni, ande tia ndo. Mao nâ, ñana tamâta taitu nâ ne kiesaka kâ, ande tamâta rârâni simâte. Taitu Maro Kindeni ne wisi-wisi ñalae ñinde ipole kiesaka ne walo ndoni, aku wisi-wisi ñinde ipânga ñalae tina pa kinda tamâta. Ñana Yesu Kirisi simbo nâ ne wisi-wisi kâ, Maro Kindeni iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra. Aku vetâŋa ñinde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina. ¹⁶Aku mine nâ, Maro Kindeni ne wisi-ara ñandai iveta vetâŋa kie taituni pa kinda ikura tamâta taitu ñinde ne kiesaka ñinde iveta pa kinda ñga. Ñana tamâta taitu ñinde ne kiesaka taitu kâ, ande Maro Kindeni ionzi tamâta rârâni lâ ñgua nia ku ipa ñgua lâ ñana izavarunzi kâ. Andeta Maro Kindeni ne wisi-ara nde ñalae tina, ñana tu kinda tamâta rârâni uru taveta kiesaka rârâ ñinde, andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda ku iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinda nenda ara toŋge keno ñana i ma iveta mine pa kinda, ande tia ndo. ¹⁷Mao nâ, tamâta taitu ñinde ne kiesaka ikai nzâla piti pa mateja tu ma imâ ipânga, kala mateja imo itogo koipu ñalae ñana itawanzi tamâta rârâni ndue kâ. Andeta kalomi ñgere sondo ñga; ñana tamâta taitu nâ ne vetâŋa ara kâ, ina Yesu Kirisi, ande tamâta rârâ ñinde ma muli simo vianzi nâ. Naŋa aporo ñananzi tamâta ñinde Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ ñalae panzi, kala ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ. Maro Kindeni ne vetâŋa ñinde nde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina.

¹⁸Mine kala kinda tasama tu tamâta taitu muŋga ilaŋa ipole ñgua tukuŋa, aku ñana i ne kiesaka ñinde kâ Maro Kindeni io kinda tamâta rârâni talâ pa ñgua nia. Aku mine nâ, tamâta taitu iveta vetâŋa sondo ndo, aku ñana vetâŋa ñinde kâ Maro Kindeni iveta kinda kalo-tawana tamâta rârâni tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ, kala tamo viânda nâ. ¹⁹Muŋga tamâta taitu nâ iveta taŋa-kaika pa Maro Kindeni, aku ñana i ne vetâŋa ñinde kâ kinzi tamâta sipânga kiesaka tamwatanzi. Aku mine nâ, tamâta taitu nâ ipono muli pa Maro Kindeni kawa ñgua, aku ñana i ne vetâŋa ñinde kâ Maro Kindeni ivetanzi tamâta sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁰Maro Kindeni nanayoni io ñgua tukuŋa imâ panzi tamâta ñana duvi ñine kâ; isama tu ñgua tukuŋa ma iveta vetâŋa potomule ipânga ñalae. Aku mao nâ, lâ zo ñinde kiesaka ipânga ñalae tina. Andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi ñalae ndo imâ pa kinda. ²¹Mine kala kinda tasama tu kiesaka ne walo kaika ikai mateja imâ pa kinda tamâta rârâni. Aku mine

nâ, Maro Kindeni ne wisi-wisi ipânnga ñalae ndo ku iveta kinda tapânnga ilonda mbâra-mbâra lâ. Ñana Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde kê, ande nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa via mao kê, kala kinda takura tu tamo viânda, ma tamo mine ku tamo nâ.

Kinda tamâte kuku Kirisi lâ

6 ¹Ayo, kala ñine ma taporo ñgua mana. Tamâta pinde uru siporo tu, “Ara ñana kinda ma taveta kiesaka rârâ, ñana tu ñinde ma iveta Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ ñalae tina pa kinda”.

²Andeta kinda ma taporo ñgua kaña mine tia ndo! Kinda tamo tininda piti ndo ñana kiesaka kê, tatogonzi mateña tamâta mine. Mine nde ñana sâ kê ñga kinda ma tapaveta kaika kuku kiesaka ne vetâña kilo, a? ³Nanenggu ñgua ñine nde duvi mine; kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi ku takai lââ-liliña lâ, kala tapaipa kuku Yesu ne mateña tona. Tiambo miki kazizâla ñana ñinde kê, a? ⁴Mungani, lâ zo ñinde kinda takai lââ-liliña, ande lâ zoni ndaina kinda tapaipa lâ taitu kuku Kirisi ne mateña. Ñinde itogo Maro Kindeni ikea kinda lâ mateña nianzi kuku Kirisi. Andeta kinda Tamânda ikai tamwata ne walo kaika ku ipaño Kirisi lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Mine nde kinda kala takai via wasaseki mine nâ.

Kinda ma tamo viânda nâ kuku Kirisi

⁵Mao nâ, kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku tapaipa kuku i ne mateña ñinde tona. Mine kala lâ zo ñana Maro Kindeni ma ipaño kinda tamandi tamo viânda kilo, itogo muña ipaño Kirisi imandi imo via kilo mine, ande kinda ma tapaipa kuku Kirisi mine nâ. ⁶Kinda tasama tu nenda ilo-kalo siña nde imâte kuku Kirisi lâ kêi popole tini. Vetâña ñinde nde duvi mine; kiesaka nde ipipi lâ nenda ilo-kalo siña, aku Maro Kindeni ilo tu ma izavaru kiesaka ñinde ne walo kaika ndo lâ. Mine nde kiesaka ma ikai poe kaika pa kinda kilo, ande tia. ⁷Ñana tu ambo tamâta tonje imâte, ande kiesaka ikura tu ikai poe kaika papa i kilo, ande tia.

⁸Mao nâ, kinda tamâte kuku Kirisi lâ. Mine kala kalonda tawana tu muli ñga kinda ma tamo viânda nâ kuku i. ⁹Kinda tasama tu Maro Kindeni ipaño Kirisi lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Mine nde i ma imâte kilo tia. Mateña ne walo ikura ñana itawa i kilo kê, ande tia ndo. ¹⁰Imâte mbwani taitu nâ, aku ne mateña ñinde iyaula kiesaka ne walo kaika ndo lâ. Kala ñine ikai via mao lâ, aku imo via nâ kuku Maro Kindeni.

¹¹Ara ñana nemi kalo-tawana ma ikeno mine; miki kamâte kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde kiesaka ne wâlo ikura tu ikaimi kaika kilo, ande tia. Aku miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde miki kamo viami nâ kuku Maro Kindeni. ¹²Mine kala miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe

kilo pa ilomi kalomi ndimo. Tia ma kiesaka ilele naomi, aku miki ma kaponu muli pa karaenda ne ilo-kalo sakamao. ¹³Miki ma kao kemi-mbaumi pinde silâ simo kiesaka kalo ŋana siveta vetâŋa potomule kê, mine ndimo. Miki kamo katogonzi mateŋa tamâta ŋinde Maro Kindeni ipaŋonzi simandi simo vianzi kilo. Mine nde ara ŋana miki ma kao warakami karaemi ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa mwasina. Aku ara ŋana miki ma kao kemi-mbaumi ndoni silâ simo i kalo ŋana siveta vetâŋa ara kê. ¹⁴Kala zo ŋine miki ŋandai kamo ŋgua tukuŋa kalo ŋga. Miki kamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo nâ. Mine nde miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe pami ndimo.

Kinda tamo vetâŋa ara ne wurâta tamâta

¹⁵Kinda ŋandai tamo ŋgua tukuŋa kalo ŋga. Kinda tamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo. Mine nde kinda ma taveta mana. Tiambo kinda ma taveta kiesaka, a? Tia ndo kanaŋo! ¹⁶Ambo tamâta tonŋe ma io i tamwata imo tamâta ŋalae tonŋe kalo ŋana ipono muli pa i kawa ŋgua kê, ande i ma imo tamâta ŋalae ŋinde ne wurâta tamâta. Tiambo miki kazizâla ŋana ŋinde kê, a? Tamâta pinde ilonzi pateu tu ma simo kiesaka ne wurâta tamâta, aku nenzi pateâŋa ŋinde ionzi silâ pa yââ ŋalae ne mbââ. Aŋga kinda tamâta pinde ilonda pateu tu ma taponu muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua, aku nenda pateâŋa ŋinde iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. ¹⁷Mao nâ, siŋgani miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta. Andeta muli ŋga miki kapanâna sondu ŋana Maro Kindeni ne ŋgua mao kê, aku kaponu muli sondu ndo pa ŋgua ŋinde. Mine nde ara ŋana kinda ma kawânda ndaŋe pa Maro Kindeni! ¹⁸Muŋgani kiesaka ipa miki kaika lâ, kala miki kamo sakamao ndo. Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi, aku ivetami kapâŋga i ne wurâta tamâta ŋana kaveta vetâŋa ara kê.

¹⁹Miki nemi ilo-kalo ŋandai ipâŋga ŋalae ŋga, andeta miki kasama sondu lâ ŋana wurâta tamâta nenzi mâsi. Mine nde naŋa asia ŋgua ŋine lâ wurâta tamâta tininzi. Muŋga miki kasâu pa vetâŋa sakamao tu ikai poe pa karaemi ndoni. Mine nde miki kamo vetâŋa potomule ne wurâta tamâta, aku kapaveta kuku vetâŋa potomule wa vetâŋa muso wa. Andeta kala ŋine ara ŋana miki ma kasâu pa vetâŋa ara tu ikai poe pa karaemi ndoni. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kamo Maro Kindeni ne wurâta tamâta ŋana kaveta vetâŋa ara kê, aku ma kapâŋga Maro Kindeni tamwata ne tamâta sapâŋa. ²⁰Muŋga, lâ zo ŋinde miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta, ande miki ilomi pa vetâŋa ara, ande tia. ²¹Lâ zo ŋinde miki uru kaveta vetâŋa potomule. Tiambo vetâŋa rârâni ŋinde uru ivilami, tiya? Tia ndo. Kala ŋine miki maimi ŋana vetâŋani ndaina, aku kasama tu vetâŋa kie mine ionzi tamâta silâ pa mateŋa nâ. ²²Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi marumbu lâ, kala ŋine miki kapâŋga i tamwata

ne wurâta tamâta. Aku ñinde ivila miki mao kanaŋo, ñana tu i ivetami kapânga kamo sapâña, aku miki kapaveta kuku vetâña rârâni i tamwata ilo papa ñinde. Mine kala miki kakai via mao, ma kamo ara mine ku kamo nâ. ²³Kiesaka uru kulu ilanzi i ne wurâta tamâta, aku kulu ñinde nde mateña. Anğa Maro Kindeni uru wisi-ara ilua kindi, ne kulu tia. Wisi-ara ñinde nde via mao ñana tamo viânda ku tamo nâ. Kindi tapaipa kuku nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi lâ. Mine nde kindi takura tu takai via mao ñinde.

Kala ñine ilo-kalo wasaseki uru ikai poe pa kindi

7 ¹Ñingu-nambwe wukale, naporo ñgua ñine ilâ pa miki tamâta ñinde muŋga kapanâna sondo ndo ñana ñgua tukuña kâ. Miki kasama tu zo ñana tamâta toŋge imo via yo, ande ñgua tukuña uru ikai poe papa i. Anğa zo ñana i ma imâte, ande i imo ñgua tukuña kalo kilo, ande tia.

²Naña ma asia ñgua lâ pakâeña ne mâsi tini ñana aveta ñine ipânga nia yo. Ambo taine toŋge ikâe lâ, aku i kaiwa tamâne imo via yo, ande ñgua tukuña ipa i lâ taitu kuku kaiwa tamâne. Ambo taine ñinde kaiwa tamâne ma imâte, ande i imo pakâeña ne ñgua tukuña ñinde kalo, ande tia. ³Ambo taine ñinde kaiwa tamâne imo via yo, andeta taine ñinde ilâ ikeno kuku tamâne toŋge, ande kinzi ma siporo tu i nde taine ñana itambira tini potomule kâ. Ambo i kaiwa tamâne imâte lâ, ande i imo pakâeña ne ñgua tukuña ñinde kalo tia. Mine kala, ambo taine ñinde itu ikai tamâne wasaseki toŋge, ande i ma imo itogo taine ñana itambira tini potomule kâ, ande tia.

⁴Ñingu-nambwe wukale, miki kala kamo mine nâ. Muŋgani miki kapasipa lâ taitu kuku Kirisi, aku ñinde itogo miki kamâte kuku i. Mine nde miki ñandai kamo ñgua tukuña kalo ñga. Kala ñine miki kamo tamâta toŋge ne tamâta, tamâtani ndaina Maro Kindeni muŋga ipaŋo lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Maro Kindeni iveta mine ñana ivila kindi tu taveta vetâña ara, ikura ipatea pa kindi mine. ⁵Nanayoni, lâ zo ñinde kindi taponi muli yo pa ilo-kalo siŋga ne vetâña, ande ñgua-tukuña iveta ilo-kalo sakamao ñinde ipânga nia yo, kala taveta kiesaka. Aku ilo-kalo siŋga ñinde io kindi lâ nzâla ñinde ilâ pa mateña kâ. ⁶Lâ zo ñinde, Mose ne ñgua tukuña imo itogo wâlo ñana ipa kindi kaika kâ. Andeta muli ñga kindi tapasipa kuku Kirisi ne mateña. Mine kala zo ñine kindi tamo ñgua tukuña kalo, ande tia. Muŋgani yo, ande kindi uru tapaveta kuku vetâña ndia rârâni kinzi muŋga siŋgere lâ ñgua tukuña ne pepa tini ikeno. Andeta kala ñine kindi tapaveta kuku vetâña wasaseki ndia rârâni Koroani Sapâña itula pa kindi. Mine nde kindi taveta wurâta sondo nâ pa Maro Kindeni.

Kiesaka iyaula kindi lâ

⁷Mao nâ, muŋga ñgua tukuña iveta ilo-kalo sakamao ñinde ipânga nia yo, kala kindi taveta kiesaka. Mine nde kindi ma taporoni mana. Tiambo

kinda ma taporo tu, “Ŋgua tukuŋa nde kelekele sakamao ndo, itogo kiesaka mine”, a? Kinda ma taporo ŋgua kaŋa mine tia ndo! Miki kalomi ŋgere sondo ŋga; ambo ŋgua tukuŋa ŋandai itula vetâŋa pinde kilala pwataki tu vetâŋa ŋinde nde kiesaka, ande naŋa ma azizâla tu vetâŋa ndia nde ara aŋga vetâŋa ndia nde sakamao. Ŋgua tukuŋa tonŋe ikeno mine tu, “Noko ma ilo yosi pa noko tini pinde nenzi kelekele ndimo.” Ambo ŋgua tukuŋa ŋinde ikeno tia, ande naŋa ma azizâla tu ilo-yosiŋa ne mâsi nde kiesaka. ⁸ Andeta kiesaka iyoka ŋgua tukuŋa ne nzâla imâ ku igagati ilonŋu kalonŋu ŋana ilonŋu yosi pa kelekele kie-kie. Miki kalonŋo ŋga; ambo ŋgua tukuŋa ikeno tia, ande kiesaka ne walo ma ikeno ŋana iveta sâ tonŋe tia. ⁹ Munŋani, lâ zo ŋinde naŋa asama Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa tia yo yo, ande naŋa atu naŋa amo viâŋgu. Andeta muli ŋga apanâna ŋana Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa kâ, aku kiesaka ne walo ipâŋga ŋalae tina, ¹⁰ kala naŋa apâŋga lâ nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ. Nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu ŋgua tukuŋa ma via ilanzi tamâta. Andeta naŋa ŋandai akai via lâ ŋgua tukuŋa tini ŋga. Ŋgua tukuŋa io naŋa lâ nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ, ¹¹ ŋana tu kiesaka iyoka ŋgua tukuŋa ne nzâla imâ ku ilaŋe naŋa. Mine kala kiesaka iveta ŋgua tukuŋa ipâŋga kelekele ŋana ikai naŋa alâ pa mateŋa kâ. ¹² Ayo, kinda ma taporo ŋgua kaŋa mana ŋana ŋgua tukuŋa kâ. Maro Kindeni tamwata io ŋgua tukuŋa imâ pa kinda. Mine nde kinda tasama tu i ne ŋgua tukuŋa rârâni nde sapâŋa, aku ne ŋgua tukuŋa rârâni uru ivila kinda sondo ndo ŋana itula vetâŋa ara kilala pwataki pa kinda.

¹³ Mana mana, a? Tiambo kelekele ara ŋinde io naŋa lâ nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ, a? Tia ndo kanaŋo! Kiesaka nâ iveta mine pa naŋa. Kiesaka munŋa ipasipa lâ taitu kuku ŋgua tukuŋa ara ŋinde, kala io naŋa lâ nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa kâ. Maro Kindeni isâu pa kiesaka tu ma iveta vetâŋa kie mine, ŋana tu i ilo tu kiesaka kilala ma ipâŋga nia yo. Mine kala Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ŋinde itula kiesaka kilala pwataki tu ŋinde nde kelekele sakamao ndo.

Kiesaka itu ikai poe pa nenda via

¹⁴ Kinda tasama tu Maro Kindeni tamwata io ŋgua tukuŋa imâ pa kinda. Andeta naŋa nde tamâta nâ, kala uru amo tava ilo-kalo siŋga. Mine nde naŋa amo atogo kiesaka ne wurâta tamâta kaa nâ. ¹⁵ Naŋa atu asama mine; ŋana sâ kâ ŋga naŋa uru aveta vetâŋa pinde. Andeta ŋinde duvi naŋa asama tia. Vetâŋa ndia naŋa ilonŋu tu aveta, ande aveta vetâŋa ŋinde tia. Aŋga vetâŋa ndia tiniŋgu pwâka ndo tu aveta, ande naŋa aveta vetâŋani ndaina. ¹⁶ Naŋa warakâŋgu tiniŋgu pwâka ŋana aveta vetâŋa sakamao pinde, andeta zo katiŋe naŋa aveta vetâŋani ndaina, aku kalonŋu loko ŋana. Aku ŋinde itula pwataki tu naŋa amora Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa tu kelekele ara nâ. ¹⁷ Mine kala naŋa warakâŋgu nâ

aveta vetâŋa sakamao ŋinde, ande tia. Kiesaka imo ilonŋu kalonŋu, aku kiesaka ŋinde nâ iveta vetâŋa sakamao ŋinde. ¹⁸Naŋa nde tamâta nâ, aku asama tu nanenŋu ilo-kalo siŋga ikura tu igagatina ŋana aveta vetâŋa ara tonŋe, ande tia. Mao nâ, naŋa ilonŋu tu aveta vetâŋa ara, andeta akura tu aveta mine tia. ¹⁹Vetâŋa ara ndia naŋa ilonŋu tu aveta, ande ŋinde aveta tia. Aŋga vetâŋa potomule ndia tiningu pwâka tu aveta, ande ŋinde naŋa aveta. ²⁰Naŋa tiningu pwâka tu aveta vetâŋa sakamao pinde, andeta uru aveta vetâŋani ndaina. Aku ŋinde itula pwataki tu naŋa warakâŋgu nâ aveta vetâŋa sakamao ŋinde, ande tia. Kiesaka imo ilonŋu kalonŋu, aku kiesaka ŋinde nâ iveta vetâŋa sakamao ŋinde.

²¹Mine kala naŋa asama tu vetâŋa kie mine uru ipâŋga pana; lâ zodia naŋa atu aveta vetâŋa ara pinde, ande vetâŋa sakamao uru isae nzâla pana, kala akura tu aveta vetâŋa sakamao nâ. ²²Mao nâ, naŋa ilonŋu ndo tu apono muli pa Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa. ²³Andeta naŋa asama tu ŋgua tukuŋa kie tonŋe ikeno ilonŋu kalonŋu, aku ŋgua tukuŋa ŋinde uru ipara kuku Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ŋinde naŋa ilonŋu papa. Ŋinde nde kiesaka ne ŋgua tukuŋa, aku ŋinde uru ipa naŋa kaika wa ikai poe pa ilonŋu kalonŋu wa. ²⁴Opopo, malia ŋine uru iyaula naŋa ilonŋu kalonŋu ndo lâ! Ea ma ivilana ku izavaru kiesaka ne kaika ŋinde piti lâ karaenŋu ŋine imo mateŋa kalo, a? ²⁵Naŋa kawâŋgu ndanŋe ŋalae ilâ pa Maro Kindeni! Kinda nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ma ikai Maro Kindeni ne pavilâŋa imâ pa naŋa.

Mine kala naŋa uru amo mine; naŋa warakâŋgu nenŋu ilo-kalo pinde itu imo Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa kalo. Aŋga nanenŋu ilo-kalo siŋga nde imo kiesaka ne ŋgua tukuŋa kalo.

**Kirisi izavaru nenda kiesaka piti lâ, aku io
Koroani Sapâŋa imâ pa kinda**

8 ¹Mine nde kinda tamâta ea tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, ande Maro Kindeni ne pareŋa-nia ma imâ pa kinda ŋana nenda kiesaka kâ, ande tia ndo.

²Ŋana tu Koroani Ŋana Via kâ ne ŋgua tukuŋa iveta kinda tapaipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi, aku i ne ŋgua tukuŋa ŋinde ikai kinda piti lâ kiesaka kuku mateŋa rua nenzi ŋgua tukuŋa muŋgâŋa ŋinde ne nimbu ilo. ³Kinda nenda ilo-kalo siŋga ne walo ikeno ŋana isuka kinda tu taponu muli sondu pa ŋgua tukuŋa kâ, ande tia. Mine kala Mose ne ŋgua tukuŋa ikura tu izavaru kiesaka piti lâ tininda, ande tia. Ŋgua tukuŋa ikura tu izavaru kiesaka ne walo kâ, ande tia. Taitu Maro Kindeni tamwata ikura ndo. Isupwa i tamwata Natu imâ ipâŋga tamâta, itogo kinda kiesaka tamwatânda mine. I imâ ŋana izavaru nenda kiesaka piti kâ, aku lâ kâi popole tini Maro Kindeni ipare nia pa i Natu ŋana kinda tamâta nenda kiesaka kâ. Aku lâ zoni ndaina Maro Kindeni ipu kiesaka

ne walo ndue ndo lâ. ⁴Maro Kindeni iveta mine ŋana ivila kinda tu tapaveta sondo kuku vetâŋa arara rârâni ŋinde ŋgua tukuŋa iporo kaika tu ma taveta. Kinda tapile mâsi ŋana tapaveta kuku ilo-kalo siŋga ne vetâŋa kâ, aku tapaveta kuku vetâŋa rârâni Koroani Sapâŋa itula pa kinda.

⁵Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo siŋga itula panzi mine, ande ilo-kalo kaa nâ ŋinde ikai poe pa tamâta ŋinde ilonzi kalonzi ndoni. Aŋga kinda tamâta ea uru taveta ikura Koroani Sapâŋa itula mine, ande Koroani Sapâŋa ikai poe pa kinda ŋine ilonda kalonda ndoni. ⁶Tamâta ea ilo-kalo siŋga ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta ŋinde ma imâte. Aŋga tamâta ea Koroani Sapâŋa ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta ŋinde ma ikai via mao, ku ma imo tava wisi pisi nâ. ⁷Ambo ilo-kalo siŋga ikai poe pa tamâta tonŋe ne ilo-kalo, ande tamâta ŋinde imo Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta, ŋana tu i ŋandai imo Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa kalo ŋga. Mao nâ, tamâta ŋinde ikura tu ipono muli pa Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa, ande tia ndo. ⁸Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo siŋga itula panzi mine, ande kinzi ŋinde sikura tu siveta vetâŋa ndia Maro Kindeni ilo papa, ande tia.

⁹Andeta miki ŋandai kapaveta kuku ilo-kalo siŋga ne vetâŋa ŋga. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa imo mao lâ miki ilomi, ande Koroani Sapâŋa nâ ikai poe pa nemi vetâŋa. Aŋga tamâta ea kinzi Kirisi ne Koroani Sapâŋa imo ilonzi tia, ande kinzi tamâta ŋinde ŋandai Kirisi ne tamâta ŋga. ¹⁰Kiesaka ipu miki karaemi pâta lâ. Mine nde muli mateŋa ma imâ pa miki rârâni taitu-taitu. Andeta kalomi ŋgere sondo ŋga; ambo Kirisi imo ilomi, ande miki kapâŋga ilomi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao marumbu lâ, aku Koroani Sapâŋa via mao ilami lâ. ¹¹Muŋgani Maro Kindeni ipaŋo Yesu Kirisi lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa imo miki ilomi, ŋineŋga lâ zo ndia mateŋa ma imâ ipâŋga pami, ande Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ndainani nâ ma io via mao lâ miki karaemi tona.

Koroani Sapâŋa iveta kinda tapâŋga Maro Kindeni natu wukale

¹²Mine kala niŋgu-nambwe wukale, nenda wurâta ikeno ŋana tapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ ne vetâŋa. Andeta naŋa ŋandai aporo tu kinda ma tapaveta kuku ilo-kalo siŋga ne vetâŋa ŋga. ¹³Ambo miki ma kapaveta kuku ilo-kalo siŋga ne vetâŋa, ande miki ma kamâte. Taitu kaloŋo ŋga; Koroani Sapâŋa ne walo kaika ikura tu ivilami ŋana kapu mulimi ndo pa karaenda ne vetâŋa potomule. Ambo miki ma kakai i ne walo kaika ŋinde, ande miki ma kamo viami nâ. ¹⁴Ijana tu kinda tamâta ea tasâu pa Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa tu ikai poe pa ilonda kalonda, ande kinda ŋine rârâni tamo Maro Kindeni natu wukale. ¹⁵Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ŋinde ilua miki lâ, aku Koroani ŋinde ŋandai iveta

ruruŋa ikai poe kaika pami kilo ŋga. Tia ndo kanajo. Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ŋinde ivetami kapâŋga Maro Kindeni natu wukale. Aku i walo kaika ilua kinda tona. Mine kala kinda takura tu tasarâwa pa Maro Kindeni mine tu, “Mama! Naŋa mama!” ¹⁶Koroani Sapâŋa i tamwata ipasipa lâ taitu kuku koranânda, aku igogo kawa kuku kawânda ku itula pwataki tu kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. ¹⁷Mao nâ, kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Mine nde muli ŋga Tamânda Maro Kindeni ma iveta vetâŋa arara pa kinda, ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta panzi ne tamâta. Mungani iveta vetâŋa arara ndainani nâ pa tuânda Yesu Kirisi. Ambo lâ zo ŋine kinda ma takai nâna itogo Kirisi muŋga ikai mine, ande muli kinda ma tamo ara ndo, itogo i uru imo mine.

Muli ŋga kinda ma tamo ara ndo lâ samba lawea

¹⁸Lâ zo ŋine kinda uru takai nâna. Andeta naŋa asama tu muli ŋga kinda ma tandeka ŋalae ŋana tamo ara ndo kuku Maro Kindeni, aku ndekâŋa ŋinde ma ipole nâna ŋine ndo lâ. ¹⁹Ŋana tu kelekele rârâni Maro Kindeni muŋga ipulianzi sipâŋga lâ, ande kelekele ŋinde rârâni uru sio tininzi pa Maro Kindeni ne zo ŋana itula kinda kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Kelekele rârâni ŋinde ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma iveta mine walele nâ. ²⁰Ŋana tu lâ zo ŋine kelekele ŋinde rârâni uru simo kaa nâ, aku uru sipayaula nâ. Andeta kinzi warakanzi ŋandai ilonzi tu ma simo mine ŋga. Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma simo mine. Andeta i tamwata kala io tini ŋana zo muli ŋinde kâ. ²¹Muli ŋga, lâ zo ndia Maro Kindeni muŋga ipatea lâ, ande i ma ipalalana zavaruŋa ne wâlo kaika piti lâ kelekele rârâni tininzi marumbu lâ, aku kelekele rârâni ma sipâŋga simo ara ndo kuku Maro Kindeni natu wukale kinda.

²²Kinda tasama tu kelekele rârâni Maro Kindeni muŋga ipulianzi sipâŋga lâ, ande kelekele ŋinde rârâni uru sikai nâna, itogo taine ikai nâna lâ paguguŋa ne zo mine. Kelekele ŋinde rârâni simo sita nâ, kala simo mine lee imâ ipâŋga lâ zo ŋine. ²³Andeta kelekele ŋinde simbonzi nâ uru sita, ande tia. Kinda warakânda kala uru tamo tata mine nâ. Nanayoni Maro Kindeni io ne Koroani Sapâŋa imâ imo ilonda lâ, itogo i ne vetâŋa ara ŋana iveta pa kinda muŋga mwasina. Andeta lâ zo ŋine kinda kala mine nâ uru takai nâna wa tiŋa wa, aku tamo tao tininda ŋana zo ŋinde Maro Kindeni ma itula kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Lâ zo ŋinde Maro Kindeni ma ilele karaenda ndoni ipâŋga kie tonŋe. ²⁴Muŋga kinda tao nenda kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, aku tamo tao tininda ŋana vetâŋa arara rârâni ipatea tu ma iveta pa kinda. Aku ŋana nenda kalo-tawana ŋinde kâ, ande Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Ambo kinda tao tininda ŋana vetâŋa tonŋe, ande tasama tu vetâŋa ŋinde ipâŋga pa kinda tia yo. Ŋana tu ambo tamâta tonŋe ikai

kelekele tonje marumbu lâ, ande i ma imo io tini kilo pa kelekele njinde kâ, ande ma tia. ²⁵Kinda tasama tu vetâŋa arara njinde sipâŋga pa kinda tia yo, andeta muli nga vetâŋa njinde ma sipâŋga mao nâ pa kinda. Mine kala kinda uru tapu tini kaika pa ilonda kalonda, aku tamo tao tininda nâ.

²⁶Aku mine nâ, Koroani Sapâŋa uru iveta vetâŋa pinde ŋana ivila kinda kâ. Kinda nenda walo nde ŋalae koŋa tia, kala tazizâla tu kinda ma takai noŋa pa Maro Kindeni mâsi mana. Andeta Koroani Sapâŋa isama lâ ŋana noŋa ndia ikeno paveâŋa lâ ilonda kalonda, aku i tamwata uru ita pa Maro Kindeni tu i ma ivila kinda. Aku ne tiŋa njinde nde kie tonje ndo, kala kinda tamâta takura tu tasama njinde kilala, ande tia. ²⁷Aku Maro Kindeni, ina uru ilea sondo pa kinda tamâta ilonda kalonda, ande isama Koroani Sapâŋa ne ilo-kalo njinde marumbu lâ, ŋana tu Koroani Sapâŋa uru ino pa Maro Kindeni tu i ma iveta pa kinda ikura i tamwata nâ ne pateâŋa mine.

²⁸Kinda tasama tu lâ zo ndia malia kie-kie ma ipâŋga pa kinda, ande Maro Kindeni uru ikai malia njinde ku ilele ipâŋga kelekele ŋana ivila kinda kâ. Iveta mine pa kinda tamâta ea ilonda ndo keno pa i, kinda njine i muŋgani ipatea tu ma taponon muli papa i. ²⁹Ŋana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea kinda pinde tu ma tamo i ne tamâta. Aku ipatea tu ma iveta kinda njine tapâŋga tatogo i Natu mine. I ilo tu i Natu njinde ma imo mbâna-mbâna pa i natu wukale kinda. ³⁰Aku kinda tamâta njine i muŋga ipatea lâ, ande isarâwa pa kinda njine rârâni tu tamâ pa i tona. Aku kinda tamâta njine i isarâwa papa, ande iveta kinda njine rârâni tapâŋga tamo ilonda mbâra-mbâra tona. Aku kinda tamâta njine i iveta tapâŋga ilonda mbâra-mbâra, ande io i kilala ara njinde imâ pa kinda njine rârâni tona.

**Kelekele tonje ikura ŋana ipono Maro Kindeni
ne tini-mwasa nao, ande tia**

³¹Mine nde kinda ma taporo ŋgua mana. Kinda ma taporo mine; “Ambo Maro Kindeni ivila kinda, ande ea ikura tu ikai kazâŋa pa kinda, a? Tia ndo!” ³²Maro Kindeni ŋandai isilikana i tamwata Natu ŋga. Isupwa i tamwata Natu njinde indue imâ ku imâte ŋana ivila kinda rârâni. Mine kala kinda tasama tu i ma iveta vetâŋa arara pinde rârâni pa kinda tona. ³³Nanayoni Maro Kindeni ipatea kinda tu ma tamo i tamwata ne tamâta. Mine nde ea ikura tu italea kinda lâ ŋgua nia, a? Tia ndo! Ŋana tu Maro Kindeni tamwata iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra. ³⁴Mine nde ea ikura tu imandi lâ ŋgua nia ku ipa ŋgua ŋana nâna ilua kinda, a? Tia ndo! Ŋana tu Yesu Kirisi imâte lâ, njineŋga Maro Kindeni ipaŋo i imandi imo via kilo. Kala njine Yesuni imo pa Maro Kindeni tini pa wia kâ, aku inani uru ino pa Maro Kindeni tu ivila kinda.

³⁵Kirisi ilo ndo ikeno pa kinda. Mine nde miki kalomi ŋgere sondo ŋga; zo pinde vetâŋa sakamao kie-kie imâ ipâŋga pa kinda. Zo pinde malia

ipânga pa kinda, aŋga zo pinde nâna ipânga pa kinda, aŋga zo pinde tamâta siveta kenzi sakamao pa kinda, aŋga zo pinde putole ipu kinda, aŋga zo pinde tamo sugorai, aŋga zo pinde kazâŋa ipânga pa kinda, aŋga zo pinde mateŋa ipânga pa kinda. Tiambo vetâŋa mine ikura tu ipono nzâla ŋana Yesu Kirisi ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kâ, a? Tia ndo kanaŋo! ³⁶Mao nâ, vetâŋa kie mine uru ipânga pa kinda, aku ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maka nde kamo noko ne tamâta. Mine kala ikura zo rârâni kinzi sipu maka pinde pâta kamâte. Kinzi siveta kenzi taituni pa maka, itogo siveta panzi lama lâ zo ŋana sipunzi pâta ŋana sikanzi kâ.”

³⁷Andeta Kirisi ilo ndo keno pa kinda. Mine kala lâ zo ndia vetâŋa kie mine ipânga pa kinda, ande i uru ivila kinda, kala tapole malia ŋinde ndo lâ. ³⁸Mao nâ, Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Aku naŋa asama ku kalonŋu tawana kaika tu sâ tonŋe ikura tu ipono nzâla ŋana i ne tini-mwasa ŋinde ma imâ pa kinda tia kâ, ande tia ndo. Mateŋa ikura tu ipono nzâla tia, aku via kala ikura tia mine nâ. Kinzi aŋelo sikura tu sipono nzâla tia, aku kinzi koroani saka kala sikura tia mine nâ. Vetâŋa tonŋe lâ zo ŋine ikura tu ipono nzâla tia, aku vetâŋa tonŋe lâ zo muli kala ikura tia mine nâ. Koroani kaika ndia ikura tu ipono nzâla, ande tia. ³⁹Kelekele ndia imo âta ikura tu ipono nzâla tia, aku kelekele ndia imo lâmbu kala ikura tia mine nâ. Naŋa asama ku kalonŋu tawana kaika tu kelekele ŋinde rârâni sikura tu sipono nzâla ŋana Maro Kindeni ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kâ, ande tia ndo kanaŋo. Kinda nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ikai tini-mwasa ŋinde imâ pa kinda marumbu lâ.

Paulo kalo sukâŋa ŋalae ŋananzi Isrel ŋgu

9 ¹Naŋa apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala aporo ŋgua mao nâ, nalâŋe tia. Koroani Sapâŋa ikai poe pa ilonŋu kalonŋu, aku itula pwataki pa naŋa tu nanenŋu ŋgua ŋine nde mao.

²⁻³Mao nâ, ikura zo rârâni naŋa kalonŋu sukâŋa ŋalae ŋananzi nanenŋu ŋgu, aku uru kalonŋu loko wa ilonŋu rârâ wa. Naŋa ilonŋu ŋalae tu Maro Kindeni ma ikainzi niŋgu-nambwe Isrel ŋgu piti lâ kondoma ilo. Zo pinde naŋa ilonŋu tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma imâ pa naŋa warakâŋgu, ku i ma isoki naŋa piti lâ Kirisi ne ŋgu ku ionzi niŋgu-nambwe wukale ŋinde silâ sikai niâŋgu. Andeta tia. ⁴Nanayoni Maro Kindeni ipateanzi Isrel ŋgu ku ivetanzi sipâŋga i natu wukale. I itula tamwata ne sinâla wa walo kaika pwataki panzi lâ, aku iveta mbutukunâŋa kunzi ku io ne ŋgua tukuŋa ilâ panzi tona. I itula paneâŋa ne vetâŋa mao panzi, aku ipa ŋgua lâ tu ma ikainzi piti lâ kazâŋa ilo tona. ⁵Kinzi Isrel ŋgu tamâta mbwananâŋa mungâŋa ŋinde ŋanzi nde ŋalae ndo, aku Kirisi tamwata ipânga tamâta lâ warakanzi nenzi ŋgu. Kirisi ina ikai maro pa kelekele rârâni, aku ikura zo rârâni nenda paneâŋa ma ilâ pa Maro Kindeni. Mao.

Paulo itula ŋgua ŋana vetâŋa pinde Maro Kindeni iveta panzi Isrel ŋgu

⁶Ikura zo rârâni naŋa kalonŋu sukâŋa ŋananzi ninŋu-nambwe Isrel ŋgu. Taitu naŋa ŋandai aporo tu Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ilâ kaa nâ ŋga. I ne ŋgua pâŋa nde ipâŋga kanaŋo lâ. Naŋa asama tu tamâta pinde lâ Isrel ŋgu simo Maro Kindeni ne pateâŋa tamâta mao tia. ⁷Kinda timbunda Abraham ne vâsa rârâ simo, andeta kinzi pinde ŋandai simo i natu wukale mao ŋga. Muŋgani Maro Kindeni ipai Abraham mine tu, “Noko natu Isaka natu-timbu kinzi simbonzi nâ ma simo noko ne vâsa mao.” ⁸Mine nde kinda tasama tu Abraham ne vâsa pinde sipâŋga lâ tamâta walonzi nâ, aku kinzi ŋinde simo Maro Kindeni natu wukale mao nde tia. Andeta Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Abraham ŋananzi i ne vâsa pinde, aku kinzi ŋinde nâ simo Abraham ne vâsa mao. ⁹Ŋana tu Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Abraham mine tu, “Muli ŋga naŋa ma ataulo amâ kilo, aku lâ zo ŋinde noko kaiwa Sara natu tamâne tonŋe ma imo.”

¹⁰Aku kalomi ŋgere ŋana Maro Kindeni ne ŋgua tonŋe tona. Rebeka natu rua tamanzi taitu nâ, ina Abraham natu Isaka, aku i nde kinda timbunda. ¹¹⁻¹²Taitu nia ndoyo Maro Kindeni tamwata ipatea Isaka natu taitu nâ. Andeta i ŋandai kalo ŋgere ŋana vetâŋa pinde kinzi rua ma muli siveta ŋga. I tamwata ipatea tonŋe ikura i tamwata nâ ne ilo-kalo. Mine nde lâ zo ŋinde Rebeka ipaguguanzi sâsâŋa rua ŋinde tia yo yo, aku kinzi rua ŋandai siveta vetâŋa ara tonŋe tâku vetâŋa sakamao tonŋe tâku, ande Maro Kindeni ipai Rebeka tu, “Lâlu nzâla-kulu ma imo lâlu ipâŋga muli ŋinde kalo.” ¹³Vetâŋa ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Naŋa ilonŋu pa Yakopu, andeta ilonŋu koŋa pa Iso nde tia.”

¹⁴Mine nde kinda ma taporo mana. Tiambo kinda ma taporo tu, “Maro Kindeni iveta vetâŋa soki”, a? Tia ndo kanaŋo! ¹⁵I nanayoni iporo pa Mose mine tu,

“‘Ambo naŋa apatea tu ma ao nanenŋu wisi-wisi ilâ pa tamâta tonŋe, ande nanenŋu wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo naŋa apatea tu ma ao nanenŋu kalo-sukâŋa ilâ pa tamâta tonŋe, ande nanenŋu kalo-sukâŋa ma ikeno papa i.’”

¹⁶Mine nde Maro Kindeni ŋandai ipateanzi tamâta ikura kinzi warakanzi nenzi ilo papa wa nenzi vetâŋa wa. Ipateanzi ikura i tamwata ne wisi-wisi nâ. ¹⁷Nia ndoyo Maro Kindeni iporo pa Isip nenzi koipu ŋalae mine tu, “Naŋa muŋga apatea noko kupâŋga pwai koipu mine ŋana duvi ŋine kâ; naŋa ilonŋu tu atula nanenŋu walo kaika pwataki lâ noko ne vetâŋa tini, aku ilonŋu tu kinzi tamâta simo tâno ndoni ma siloŋo naŋa parinânŋu.” ¹⁸Mine kala kinda tasama tu ambo Maro Kindeni ipatea tu i ne wisi-wisi ma ikeno pa tamâta tonŋe, ande i ne wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo ipatea tu ma iveta tamâta tonŋe taŋa kaika, ande i ma iveta ikura i tamwata ne pateâŋa mine.

¹⁹Tiambo tamâta tonje lâ miki nginimi ma ikasonja naŋa mine tu, “Ambo Maro Kindeni uru iveta mine panzi tamâta, ande ŋana sâ kê ŋga ilelea kinda ŋana vetâŋa soki kinda taveta, a? Ea ikura tu ikai kazâŋa pa Maro Kindeni ne pateâŋa, a?” ²⁰Andeta noko kuloŋo ŋga; noko ea ŋga kutu kulelea Maro Kindeni ŋana i ne vetâŋa kê, a? Tiambo kulo tâno ma ilelea tamâta ŋinde muŋga ipu i ku ma iporo papa tu, “Ŋana sâ kê ŋga noko kupu naŋa apâŋga mine”, a? ²¹Kinda tasama tu kulo-puŋa tamâta ikura tu ikai tâno pinde ku ipu kulo rua ikura i tamwata nâ ne pateâŋa. Ikura tu ipu kulo ara tonje ŋana wurâta ara kê, aŋga kulo kaa tonje ŋana wurâta kaa nâ. Tiambo noko kutu i ne vetâŋa ŋinde nde soki, a?

²²Maro Kindeni itu iveta i ne wisi-nâna ipâŋga nia yo, aku itu kinzi tamâta rârâni ma sisama i ne walo kaika tona. Mine nde i ŋandai ipasusu ŋana izavarunzi kulo ŋinde i muŋga ipatea tu ma izavarunzi. ²³Aku Maro Kindeni ilo tu kinzi tamâta ma sisama i kilala pwataki tu i nde ara ku ara ndo. Mine kala iveta kie ara ndo pa kinda kulo pinde, kinda ŋine i nia ndoyo ipatea tu ma muli tamo ara ndo kuku i lâ samba lawea. ²⁴Ipatea kinda lâ, kala kinda tatogonzi kulo ŋinde iveta kie ara panzi. Aku kinda ŋandai tamo lâ Juda ŋgu simbo nâ; kinda pinde tamo lâ tinikoa ŋgu pinde tona.

²⁵Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa Hosea ne pepa tini. Ŋgua ŋinde ikeno mine tu,

“Kinzi tamâta pinde simo lâ nanenŋu ŋgu tia, andeta muli ŋga naŋa ma apatu kinzi tamâta ŋinde ŋanzi tu, ‘Nanenŋu ŋgu’. Muŋga naŋa iloŋgu koŋa panzi ŋgu ŋinde tia, andeta muli ŋga naŋa ma iloŋgu ndo keno panzi.”

²⁶Aku Hosea iŋgere ŋgua pinde kilo mine tu,

“Nanayoni kinzi ŋgu ŋinde simo nia tonje, aku naŋa aporo panzi mine tu, ‘Miki ŋandai nanenŋu tamâta ŋga’. Andeta muli, lâ niani ndaina, ande naŋa ma aporo ŋgua ŋananzi ŋgu ŋinde mine tu, ‘Kinzi nde Maro Kindeni Via Tamwata natu wukale’.”

²⁷Muŋgani Aisaia itula ŋgua ŋananzi Isrel ŋgu mine tu,

“Ambo kinzi Isrel ŋgu ma sipâŋga kambwajenzi, sitogo paulo ikeno sâwa mine, ande Maro Kindeni ma ikainzi Isrel tamâta pinde nâ piti lâ kondoma ilo. ²⁸Ŋana tu Maro Ŋalae ma ionzi tamâta rârâni lâ ŋgua nia, aku ma walele nâ ipare nia panzi marumbu lâ.”

²⁹Ŋgua ŋinde iyoke ŋgua tonje Aisaia iŋgere mine tu,

“Nia ndoyo Maro Kindeni Walo Tamwata ipatea timbunda nenzi vâsa ŋgu kiri-mwata nâ tu ma simo vianzi. Ambo i muŋga iveta mine tia, ande kinda rârâni ma naonda tia lâ, itogo nia ndoyo kinzi tamâta lâ Sodom lawea wa Gomora lawea wa naonzi tia mine nâ. Andeta tia.”

**Kinzi Isrel ŋgu kalonzi tawana tia, kala sipâŋga
ilonzi mbâra-mbâra, ande tia**

³⁰Mine nde kinda ma taporo mana. Kinda ma taporo mine tu, “Kinzi tinikoa ŋgu muŋga simakâsa ŋalae koŋa tia ŋana sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Taitu ŋana nenzi kalo-tawana nâ, kinzi sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra marumbu lâ. ³¹Aŋga kinzi Isrel ŋgu muŋga simakâsa ŋalae tina ŋana sipaveta kuku Mose ne ŋgua tukuŋa, ŋana tu kinzi situ ŋgua tukuŋa ŋinde ikura tu ivetanzi sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra, ande tia.” ³²Ŋinde nde duvi mine; kinzi Isrel ŋandai kalonzi tawana Maro Kindeni mao ŋga. Kinzi ilonzi tu warakanzi nenzi wurâta kaika nâ ma ivetanzi sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao. “Mira ŋana isowe tamâta kenzi kâ” nde isowe kenzi marumbu lâ, kala sititia ku patanzi sindue. ³³Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Miki kalonjo ŋga; naŋa apatea mira tonje ŋana isowe tamâta kenzi ku ivetanzi patanzi sindue. Aku naŋa ao mira ŋinde imo Jerusalem lawea ilo. Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maŋeti ŋana ne kalo-tawana ŋinde, ande tia ndo.”

Kinzi Isrel ŋgu sizizâla ŋana Maro Kindeni ne vetâŋa kâ

10 ¹Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu ndo tu kinzi Isrel ŋgu ma sipalele ilonzi kalonzi, ŋana Maro Kindeni ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo. Aku ikura zo rârâni naŋa uru akai noŋa kaika papa i ŋana kinzi kâ.

²Naŋa asama kilalanzi lâ, kala ŋine aporo atula pwataki tu kinzi ilonzi ndo tu sipaveta kuku vetâŋa rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde. Taitu nenzi ilo-kalo ikeno soki-soki nâ. ³Kinzi sizizâla ŋana nzâla ŋinde Maro Kindeni ipatea pa kinda tamâta ŋana ma tamo ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinzi situ warakanzi nâ nenzi kaika ikura ŋana ivetanzi sipâŋga mine. Mine kala kinzi ŋandai sipono muli pa Maro Kindeni ne pateâŋa ŋinde ŋga. ⁴Kinda tasama tu Kirisi iveta ŋgua tukuŋa ipâŋga kanaŋo. Mine nde kinda tamâta ea kalonda tawana Kirisi, ande kinda ŋine rârâni tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

⁵Mose muŋga iŋgere ŋgua pinde ŋananzi tamâta ŋinde kalonzi tawana tu ŋgua tukuŋa ikura tu ivetanzi sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Iŋgere ŋgua mine tu, “Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku ŋgua tukuŋa rârâni ikura zo rârâni, ande ŋgua tukuŋa ma ivetanzi tamâta ŋinde sikai via mao.” ⁶Andeta kinda nenda kalo-tawana nâ nde nzâla ŋana tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kaporo lâ warakami ilomi tu, ‘Ea ma ikâki ilâ samba ilo’ (ŋana ikai Kirisi indue imâ kâ), ande kaporo

mine ndimo. ⁷Aku miki ma kaporo tu, ‘Ea ma indue ilâ mateŋa nianzi’ (ŋana ikai Kirisi itaulo imâ kilo kâ), ande kaporo mine ndimo.” ⁸Maro Kindeni iporo ŋgua mine tu, “Ŋgua ŋinde ŋandai ikeno malawae ŋanami ŋga. Ŋinde ikeno miki ilomi wa kawami ilo wa.” Ŋinde nde ŋgua ŋana kalo-tawana ne nzâla, nzâlani ndaina maka uru kaporo katula kilala pwataki mine tu, ⁹“Ambo miki ma kaporo kapatula nemi kalo-tawana pwataki tu, ‘Yesu nde Maro Ŋalae’, aku ma kalomi tawana mao tu Maro Kindeni ipaŋo Yesu lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo, ande Maro Kindeni ma ikaimi piti lâ kondoma ilo.” ¹⁰Ŋana tu nenda kalo-tawana iveta kinda tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku kinda tapatula nenda kalo-tawana ŋinde pwataki lâ kawânda, kala Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo. ¹¹Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maŋeti ŋana ne kalo-tawana ŋinde, ande tia ndo.” ¹²Ŋana tu Maro Kindeni uru iveta kie taituni panzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu wa. Kinda tamâta râŋani nenda Maro Ŋalae taituni imo, aku i uru iveta kie ara ndo panzi tamâta ea sikai noŋa papa i tu ma ivilanzi. ¹³Ŋana tu Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi, ande i ma ikainzi tamâta ŋinde râŋani piti lâ kondoma ilo.”

¹⁴Andeta kaloŋo ŋga; ambo tamâta pinde kalonzi tawana Maro Kindeni tia, ande kinzi ma sikura tu sikai noŋa papa i mâsi mana, a? Ambo kinzi siloŋo i parina tia, ande ma sikura tu kalonzi tawana i mâsi mana, a? Ambo tamâta toŋge itula ŋgua panzi tia, ande kinzi ma sikura tu siloŋo i parina mâsi mana, a? ¹⁵Ambo Maro Kindeni ma isupwa tamâta toŋge tia, ande tamâta toŋge ma ikura tu itula ŋgua panzi mâsi mana, a? Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kinzi tamâta sindeka ndo ŋana simora tamâta toŋge imâ ŋana itula pâri ara panzi kâ.”

Kinzi Isrel ŋgu ilonzi pa pâri ara, nde tia

¹⁶Andeta Isrel tamâta pinde nâ ilonzi pa pâri ara. Aisaia tamwata muŋga iporo ŋgua mine tu, “Maro Ŋalae, kinzi ŋandai kalonzi tawana ŋgua ŋinde maka katula panzi lâ ŋga.” ¹⁷Mine nde tasama tu kinda tamâta ea taloŋo pâri ara, ande kinda ŋine nâ takura tu kalonda tawana. Aku ŋinde nde pâri ara ŋana Kirisi kâ. ¹⁸Taitu nanenŋu kasonŋa ikeno mine; tiambo kinzi Isrel ŋgu ŋandai siloŋo pâri ara ŋinde, tiya? Naŋa apaimi tu kinzi siloŋo lâ. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Nenzi sarawâŋa ilâ isala nia ndoni lâ tâno kulu, aku tamâta lâ lawea ndoni siloŋo nenzi ŋgua ŋinde.”

¹⁹Aku nanenŋu kasonŋa toŋge kilo kala ikeno mine; tiambo kinzi Isrel ŋgu sizizâla ŋana ŋgua ŋinde duvi kâ, tiya? Naŋa apaimi tu kinzi sisama

ngua duvi lâ. Nanayoni Mose itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki panzi Isrel ngu mine tu,

“Naŋa ma avilanzi tamâta ngu kaa kaa pinde, nenzi ilo-kalo ara tia. Aku nanenŋu vetâŋa ŋinde ma iveta miki kapadâda ku wisimi nâna.”

²⁰Aku muli ŋga Aisaia kala itula Maro Kindeni kawa ngua kie taituni tona. Maro Kindeni iporo kaika mine tu,

“Tamâta pinde ŋandai siroto ŋana naŋa kâ, andeta kinzi ŋinde sisânda kulunŋu lâ. Mao nâ, tamâta pinde ŋandai sikasoŋanzi tininzi pinde ŋana naŋa kâ, andeta naŋa apatua lâ nia yo panzi tamâtani ndaina.”

²¹Andeta Aisaia itula Maro Kindeni kawa ngua kie tonŋe pwataki ŋananzi Isrel ngu mine tu,

“Ikura zo rârâni naŋa amo ao tiniŋgu ŋananzi ngu ŋinde. Naŋa atu aveta kenŋu ara nâ panzi. Andeta kinzi uru sipu nanenŋu ngua ututu, aku taŋanzi kaika ndo.”

Maro Kindeni ŋandai ipu muli ndo panzi Isrel ngu

11 ¹Ayo, naŋa Paulo nenŋu kasoŋâŋa tonŋe kilo kala ikeno mine; tiambo Maro Kindeni ipu muli panzi ne tamâta marumbu lâ, tiya? Naŋa apaimi tu i ipu muli panzi tia ku tia ndo. Naŋa warakâŋgu kala amo Isrel ngu tamwatâŋgu. Naŋa nde Abraham ne vâsa. Naŋa nde Benjamin see.

²Nia ndoyo Maro Kindeni ipateanzi Isrel ngu tu ma simo i tamwata ne ngu, aku i ŋandai ipu muli panzi ŋga. Tiambo miki kazizâla ŋana Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini, a? Ilia ino pa Maro Kindeni ku isowe ngua lâ Isrel ngu tininzi. Ikai noŋa mine tu, ³“Maro ŋjalae, kala ŋine kinzi sipunzi noko ne ngua-tulâŋa tamâta rârâni sipamateteu lâ, aku sizavaru noko ne patarawâŋa nia rârâni marumbu lâ. Aku naŋa simbonŋu nâ apono muli pano, andeta situ sipu naŋa pâta amâte tona.” ⁴Andeta Maro Kindeni itu ngua taulo papa Ilia ku ilelea mine tu, “Nanenŋu tamâta pinde simo ŋai yo, aku kinzi ŋandai sipare tukunzi ku siwâŋgi pa maro laŋeŋa Bal ŋga. Kinzi tamâta ŋinde kambwanŋenzi ipâŋga lâ 7,000.” ⁵Aku lâ zo ŋine kala mine nâ, Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda ngu kiri-mwata, aku ipatea tu kinda ma tamo i tamwata ne tamâta. ⁶I ne wisi-wisi imâ pa kinda kala ipatea kinda lâ. Andeta i ŋandai kalo ŋgere ŋana vetâŋa ara pinde muŋga taveta, ŋinenŋa ipatea kinda ŋga. Ambo Maro Kindeni ma uru ipateanzi tamâta ikura vetâŋa ara pinde kinzi muŋga siveta, ande i ne wisi-wisi nde mao tia. Andeta tia.

⁷Mine kala kinda ma taporo mana. Kinzi Isrel ngu simakâsa ŋjalae tina ŋana sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, andeta ŋandai sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra ŋga. Maro Kindeni ipateanzi ngu kiri mwata

nâ, aku kinzi ñinde nâ sipânga ilonzi mbâra-mbâra. Anğa ngu ñalae nde tañanzi kaika nâ. ⁸Vetâña ñinde iyoke Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini. Iporo ñgua ñananzi taña-kaika tamwatanzi ñinde mine tu,

“Maro Kindeni ivetanzi sipânga sitogo kapa mine. Mine kala matanzi ikura ñana simora tia, aku tañanzi nde ikura ñana siloño ñgua tia. Kinzi simo mine lee simâ ipânga lâ zo ñine.”

⁹Aku Daviti kala itula ñgua kie taituni ñananzi Isrel ngu mine tu,

“Lâ zo ndia kinzi siveta waiña ñalañala, ande naña ilonğu tu ndekâña ne zo ñinde ma ipalele ku iyaula kinzi warakanzi, itogo nimbu ikai ñgoa mine. Naña ilonğu tu kinzi ma sikai pareña-ña ñana nenzi vetâña potomule kâ. ¹⁰Naña ilonğu tu noko ma kuveta matanzi leva-leva, ñana kinzi ma sikura tu simora kilo tia. Kuyaula kumbunzi totoroni, ñana kinzi ma sikura tu simandi kaika kilo tia.”

Maro Kindeni iveta kie ara panzi tinikoa ngu

¹¹Mine nde nanenğu kasonâña tonđe kilo kala ikeno mine; muñgani, lâ zo ñinde kinzi Isrel ngu sipu mulinzi pa Maro Kindeni, tiambo kinzi sipayaula ndo lâ, tiya? Naña apaimi tu kinzi sipayaula ndo, ande tia. Kinzi sipu mulinzi papa, aku ñana duvi ñinde kâ, Maro Kindeni ilâ panzi tinikoa ngu ku iveta nzâla ñana ikainzi piti lâ kondoma ilo. Iveta vetâña ñinde tu ma isowe kinzi Isrel ngu matanzi. ¹²Kinzi Isrel ngu nenzi taña-kaika ñinde ikai nzâla piti panzi ngu ndoni simo tâno kulu, ñana Maro Kindeni ne vetâña ara ndo ma imâ panzi. Kinzi Isrel ngu simbe lâ, andeta ñinde ivilanzi ngu pinde ñana simo ara kâ. Mine nde kinda tasama tu muli ñga, lâ zo ñinde kinzi Isrel tamâta ma sitaulo silâ pa Maro Kindeni kilo, ande i ne vetâña arara ma ipânga ñalae tina panzi tamâta ngu rârâni.

¹³Ayo, kala ñine naña atu aporo ñgua pa miki tamâta lâ tinikoa ngu. Maro Kindeni ipatea naña ñana atula pâri ara pwataki pa miki, aku naña andeka ñalae ñana nanenğu wurâta ñine. ¹⁴Naña ilonğu tu nanenğu wurâta ñine ma ipaño warakângu nenğu ngu Isrel ilonzi kalonzi, ñana kinzi ma sipadâda ñana vetâña ara Maro Kindeni iveta panzi ngu pinde, kala ma sipalele ilonzi kalonzi ku sitaulo pa i. ¹⁵Muñga, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipu muli panzi Isrel ngu, ande iveta nzâla panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni ñana ma sikura tu sipânga simo ilonzi kalonzi taitu kuku i. Mine nde kinda tasama tu muli ñga, lâ zo ñinde i ma ikainzi Isrel ngu sitaulo simâ papa i kilo, ande ñinde ma ara ku ara ndo. Ñinde ma itogo ipañozi mateña tamâta simo vianzi kilo mwasina. ¹⁶Ambo tamâta tonđe itu imomo puroña, aku ikai puroña katiñe piti ku iveta patarawâña pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu puroña ñinde ndoni ipânga itogo Maro Kindeni ne kelekele. Ambo tamâta tonđe ikai kâi mburu-mburu

iveta patarawâña pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu kâi ñinde ne laka nde i ne kelekele tona.^b

¹⁷Kinzi Isrel ñgu nde sitogo kâi “oliv” bânja. Andeta Maro Kindeni itoto kâi ñinde ne laka pinde piti lâ. Añga miki ñgu pinde nde katogo kâi oliv ñgoi ne laka pinde. Maro Kindeni muñga ikai miki ku isengemi lâ kâi oliv bânja ñinde tini, ñana miki ma kakai kâi laka muñgâña ñinde nianzi. Kala ñine miki uru kakai siñi ara ndo lâ kâi ñinde mburu-mburu, aku miki kamo ara nâ. ¹⁸Taitu miki ma ilomi tu miki nde tamâta ara ndo ku kapolenzi kâi bânja ñinde ne laka mao, mine ndimo. Ambo miki ilomi mine, ande kalomi ñgere sondo ñga. Miki kâi laka ñandai uru siñi ara kalua kâi mburu-mburu ñga. Mburu-mburu uru siñi ara ilua miki. ¹⁹Tiambo miki ma kaporo tu, “Maro Kindeni ilo pa maka kâi ñgoi laka pinde, kala itotonzi kâi bânja laka ñinde piti lâ ku ioma kakai nianzi.” ²⁰Mao nâ, Maro Kindeni iveta mine lâ. Andeta kinzi ñandai kalonzi tawana i ñga, aku ñana duvi ñinde kâ itotonzi piti lâ. Añga miki nde kalomi tawana i, aku ñana duvi ñinde kâ miki kamo ara lâ kâi bânja ñinde tini. Mine nde miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Miki kapakatona sondo ñga. ²¹Miki kalomi ñgere sondo ñana ñine kâ; Maro Kindeni itotonzi kâi bânja ñinde ne laka piti lâ. Aku mine nâ, ambo miki ma kapasuka warakami tinimi, ande i ma io miki yâti tia ndo.

²²Miki kalomi ñgere sondo ñga. Maro Kindeni nde kalo-sukâña warika, andeta i nde pareña-nia tamwata tona. Tamâta pinde siveta kiesaka, kala ipare nia panzi. Ambo miki ma kamo i ne kalo-sukâña kalo, ande i ma kalo sukâña nâ pami. Ambo tia, ande i ma itoto miki piti tona. ²³Ambo kâi bânja ne laka ñinde i muñga itotonzi piti ma sipalele ku ma kalonzi tawana i, ande i ma isengenzi sitaulo simâ pa kâi tini kilo. Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu isengenzi sitaulo simâ kilo. ²⁴Miki tamâta lâ ñgu pinde, muñga miki nde kâi oliv ñgoi tonje ne laka, andeta Maro Kindeni itoto miki ku isengemi lâ kâi oliv bânja ñinde tini. Andeta kâi bânja ñinde nde miki niami sondo, ande tia. Mine nde mao nâ, Maro Kindeni ikura ndo ñana ikainzi kâi bânja ñinde ne laka mao ku isengenzi sitaulo simâ pa warakanzi nenzi kâi ñinde tini kilo.

Maro Kindeni itu itula ne wisi-wisi kilala pwataki panzi tamâta ndoni

²⁵Ñingu-nambwe wukale, naña ilonngu tu miki ma kasama ñgua paveâña ñine ne duvi sondo. Naña tiningu pwâka tu miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo nde ñalae ndo. Ñgua paveâña ñinde nde duvi mine; kinzi Isrel ñgu tañanzi kaika ndo, andeta kinzi ma simo mine ikura zo rârâni, ande tia. Kinzi ma

^b 11:16 Ñgua tambirâña ñine nde duvi mine; kinda kalo-tawana tamâta pinde ñandai Juda tamâta ñga; kinda tamo lâ ñgu pinde. Andeta ñana nenda kalo-tawana kâ, Maro Kindeni ne ñgua pâña tava ne vetâña arara nde ikeno pa kinzi wa kinda wa.

simo mine lee ikura lâ zo muli ñinde kinzi tamâta lâ tinikoa ñgu ma simâ papa Maro Kindeni, ikura kambwawenzi ñapia ipatea panzi muñgani lâ. ²⁶Aku lâ zo ñinde, ñineñga Maro Kindeni ma ikainzi Isrel tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Isrel nenzi Yautâña Tamwata ma iyoka pa Jerusalem lawea ikeno Saion Tuu kulu ñinde imâ. Aku i ma ivetanzi tamâta rârâni lâ Yakopu ne vâsa ñgu sipile nenzi mâsi ñana sipu mulinzi papa i kâ. ²⁷Aku lâ zo ñinde naña ma aveta mbutukunâña kunzi ñana azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.”

²⁸Kinzi Isrel ñgu sipu mulinzi pa Yesu ne pâri ara marumbu lâ. Mine kala kinzi simo Maro Kindeni ne kazâña tamâta, aku ñinde ivila miki tamâta lâ tinikoa ñgu. Andeta Maro Kindeni kalo ñgere ñana kinzi Isrel ñgu timbunzi simo muñgâña ñinde, kala ipatea tu i ma tini mwasa pa nenzi vâsa ñgu. ²⁹Ñana tu Maro Kindeni ne vetâña kilala ikeno mine; ambo ipateanzi tamâta pinde tu simo i ne ñgu, aku iveta kie ara panzi, ande i ma muli ipalele ku ipu muli panzi, ande tia ndo. ³⁰Munga miki tamâta lâ tinikoa ñgu tañami kaika pa Maro Kindeni. Andeta zo ñine kinzi Juda ñgu uru tañanzi kaika mine nâ. Ñana duvi ñinde kâ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa miki marumbu lâ. ³¹Kala ñine kinzi Juda tamâta simora tu Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pami lâ, ande kala tañanzi kaika papa i. Andeta muli nga Maro Kindeni ne wisi-wisi ma ilâ pa kinzi tona. ³²Maro Kindeni isâu pa taña-kaika ne mâsi tu ikainzi tamâta rârâni kaika munga lâ nga. Ñinde nde duvi mine; i ilo tu i ne kalo-sukâña ma ilâ panzi tamâta rârâni.

Ara ñana kinda ma tapanea Maro Kindeni

³³Opopo! Maro Kindeni ne vetâña rârâni nde ara ku ara ndo! I ne ilo-kalo nde ñalae ndo, indue lâ lâmbu itogo tâi geza-geza mine. Kinda tamâta takura tu tasama i ne ilo-kalo ñinde duvi tia ndo. Mana mana nga iveta mâsi kie-kie, a? Ñine kinda tazizâla ndo ñana. ³⁴Ñinde iyoke Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ea ikura tu isama Maro Ñalae ne ilo-kalo, a? Aña ea ikura tu ipanana i ñana ilo-kalo pinde, a? ³⁵Ea kelekele tonje ilua Maro Kindeni, kala Maro Kindeni ma ikatu kelekele ñinde taulo papa i, a? Tia ndo kanaño!”

³⁶Maro Kindeni tamwata ipulianzi kelekele rârâni sipânga lâ, aku imo kelekele rârâni warika. Kelekele rârâni nde i simbo nâ ne. Kinda ma tapanea i ña tasuka kâki ikura zo rârâni, ma taveta mine ku tamo nâ. Mao.

Kinda ma tao warakânda karaenda ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâña mine

12 ¹Ningu-nambwe wukale, Maro Kindeni ne wisi-wisi nde ñalae tina. Mine nde naña ano kaika pami tu miki ma kao warakami

karaemi ndoni ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâña via kê mwasina. Ñinde ma itula pwataki tu miki ilomi ndo tu kamo i tamwata ne tamâta, aku ma itula pwataki tu miki ilomi tu kaveta ikura i ne ilo papa mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapanea i mao.

²Miki ma kapaveta kuku tâno ñine ne vetâña kaa kaa kilo ndimo. Ara ñana miki ma kasâu pa Maro Kindeni tu ma iveta ilomi kalomi ipânğa wasaseki ndo. Ambo i ma iveta mine pa ilomi kalomi, ande miki ma kakura tu kasama sondo ñana vetâña arara wa, vetâña ndia i ilo papa wa, vetâña rârâni ipakura kuku i ne pateâña ñinde wa.

Kinda taitu-taitu ma taveta wurâta ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda

³Maro Kindeni ne wisi-wisi uru imo ku naña. Mine nde i muñgani ipateana ñana aveta wurâta papa i kê. Mine kala naña atu aporo ñgua mine pa miki taitu-taitu; miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo wa vetâña ara ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo wa vetâña ara, mine ndimo. Ara ñana miki taitu-taitu ma kalea sondo pa warakami nemi vetâña, ikura kalo-tawana ndia Maro Kindeni muñga ipatea pami. ⁴Kinda tasama tu tamâta taitu karae taitu nâ keno, andeta i kie-mbalau wa ñai nde pinde-pinde rârâ, aku nenzi wurâta piti piti. ⁵Aku kinda kalo-tawana tamâta kala mine nâ, kinda kambwanğenda ñalae, andeta tapasipa lâ taitu kuku Kiriis kala tamo tatogo karaenda taitu mine. Aku kinda rârâni taitu-taitu tamo nambwe nambwe kala uru tapamarerea. ⁶Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda lâ, kala iwae wisi-ara kie-kie pa kinda taitu-taitu. Mine nde ara ñana kinda ma taveta wurâta papa i ikura wisi-ara ndia ipatea pa kinda mine. Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana itula Maro Kindeni kawa ñgua, ande ara ñana i ma itula ñgua ikura i ne kalo-tawana mine. ⁷Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana ikai kuleña panzi kalo-tawana tamâta, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana ikai wurâta pananâña, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. ⁸Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana ipu tini kaika panzi i tini pinde, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana isukanzi tini pinde ñana kekelele ikeno panzi tia, ande ara ñana i ma kekelele rârâ ilanzi. Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana imo tamâta mbwananâña, ande ara ñana i ma imandi kaika ñana ne wurâta ñinde kê. Ambo tamâta tonđe ikai wisi-ara ñana kalo sukâña ñananzi tini pinde, ande ara ñana i ma indeka nâ ñana iveta mine.

Kinda ma tao ilonda ndo ilâ panzi tininda pinde

⁹Miki ma kao ilomi ndo ilâ mao nâ panzi tinimi pinde. Miki ma kapu mulimi ndo pa vetâña potomule, aku kapaipa sondo kuku vetâña ara.

¹⁰Miki ma tinimi mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta, ñana tu miki

kamo nambwe nambwe mao. Aku miki ma kandeka nâ ñana kasukanzi tinimi pinde ñanzi kâki tona. ¹¹ Miki ma kamandi kaika ñana nemi kalo-tawana kâ ikura zo rârâni. Miki ma kakai wulitia ndimo. Ara ñana miki ma ilomi ndo tu kaveta wurâta pa Maro Ñjalae. ¹² Miki uru kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami. Mine nde ara ñana miki ma kao tinimi tava ndekâña nâ. Ambo malia pinde ma imâ ipânga pami, ande miki ma kamandi kaika ku kamo nâ. Aku miki ma kakai noña pa Maro Kindeni ikura zo zo. ¹³ Ambo nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde siroto ñana kelekele pinde kâ, ande miki ma kakai nemi mbaliña ku kavilanzi. Ambo tamâta pinde soka lombo pa lawea pinde simâ sipânga nemi lawea, ande miki ma kakatonanzi sondo lâ nemi luma ilo. ¹⁴ Ambo tamâta pinde ma siveta kenzi sakamao pami, ande miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi. Mao nâ, miki ma kano pa i tu ma iveta kie ara nâ panzi. Miki ma kano pa i tu ma izavarunzi, mine ndimo. ¹⁵ Ambo tamâta tonje indeka, ande miki ma kandeka kuku i. Ambo tamâta tonje ita, ande miki ma kata kuku i. ¹⁶ Miki ma kaveta vetâña ara kie taituni panzi tamâta ndoni. Miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Aku miki ma ilomi ara ñana kaveta mete kunzi sugorai tamwatanzi tona. Miki ma ilomi tu, “Nanenggu ilo-kalo nde ara ndo, ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo”, mine ndimo.

¹⁷ Ambo tamâta tonje ma iveta kie sakamao pami, ande miki ma kakatu vetâña sakamao taulo papa i ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kapakatona sondo ku kapaveta kuku vetâña ndia kinzi tamâta rârâni uru simora tu vetâña ara. ¹⁸ Miki warakami ma ilomi pa pawaña wa kazâña wa, mine ndimo. Ikura zo rârâni miki ma karoto nzâla ñana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni. ¹⁹ Niñgu-nambwe wukale, miki warakami ma kakatu vetâña soki ndia tamâta pinde siveta pami taulo panzi, mine ndimo, ñana tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma muli ikatu nenzi vetâña ñinde nia panzi. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Maro Ñjalae iporo mine; ‘Pareña-nia nde naña warakâñgu nâ neñgu wurâta. Naña warakâñgu ma apare nia panzi tamâta ñana nenzi vetâña soki kâ.’ ” ²⁰ Kinda nenda nzâla tonje keno. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ambo putole ipu noko ne kazâña tamâta, ande noko ma kâpwa kulua ika. Ambo irakoña ñana lââ kâ, ande lââ kulua inu. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma mai ñana ne vetâña soki kâ.”

²¹ Miki ma kasâu pa vetâña sakamao tu ipolemi, mine ndimo. Ambo miki ma kapaveta kuku vetâña ara, ande ñinde ma itawa vetâña sakamao ndue lâ.

Kinda ma taveta ikura kinzi koipu kawanzi ñgua mine

13 ¹ Maro Kindeni ilo tu kinda tamâta rârâni ma taveta ikura nenda koipu kawanzi ñgua mine. Kinda tasama tu kinzi koipu sipânga

nâ siveta wurâta, ande tia. Maro Kindeni ipateanzi tamâta ñinde taitu-taitu ñana sikai koipu panzi tamâta pinde kâ.

²Mine nde tamâta ea taña kaika pa koipu ne ñgua, ande i taña kaika pa Maro Kindeni tona, ina muña ipatea koipu ñinde tu ikai wurâtani ndaina. Aku tamâta ea taña kaika pa koipu ne ñgua ma ipayaula tamwata ku ma ikai pareña-nia ñana ne vetâña ñinde kâ. ³Ñana tu tamâta ea kinzi uru siveta vetâña ara, ande kinzi ñinde ñandai siruru ñana nenzi koipu ñga. Aña tamâta ea kinzi uru siveta vetâña sakamao, kinzi ñinde nâ siruru ñananzi koipu. Mine nde kaloño ñga; ambo noko kutu kumo tava ilo pisi lâ koipu nao, ande noko ma kupaveta kuku vetâña ara nâ. Ñinenga koipu ma isuka noko ña kâki. ⁴Ñana tu koipu nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta ñana ivilano tu kumo ara kâ. Andeta kuloño ñga; ambo noko ma kuveta vetâña potomule, ande ara ñana noko ma kururu. Noko kusama tu koipu isaña ua lâ mbau ilo, aku i ñandai isaña ñinde kaa nâ ñga. Ikai Maro Kindeni ndamwa ku ipare nia panzi tamâta ea uru siveta vetâña potomule. ⁵Kinda tasama tu Maro Kindeni uru ipare nia panzi tamâta ea tañanzi kaika pa nenzi koipu, aku ilonda kalonda kala itula pwataki tu mâsi ñana taveta ikura kawanzi ñgua mine nde mâsi ara. Mine kala kinda ma tapono muli panzi.

⁶Kinzi koipu uru siveta nenzi wurâta ikura zo zo, aku simo Maro Kindeni ne wurâta tamâta ñana sikai poe pami kâ. Ñana duvi ñinde kâ miki uru kao mbumbu ilâ panzi koipu. ⁷Kelekele ndia kinzi koipu sipatea tu miki ma kao ilâ panzi, ande ñinde miki ma kalanzi. Ambo kinzi sipatea tu miki ma mbumbu kalanzi, ande miki ma kaveta ikura nenzi ñgua mine. Ambo kinzi simo mbâna-mbâna pami, ande miki ma kamege ñananzi ku kasuka ñanzi kâki.

Kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde

⁸Ambo tamâta pinde nenzi mbuku ikeno pami, ande miki ma katu ñana mbuku ñinde rârâni. Miki ma kapile keno ndimo. Andeta mbuku taitu nâ ma ikeno pami ikura zo rârâni, aku ñinde nde mâsi ñana tinimi mwasa panzi tinimi pinde. Ñana tu tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ñgua tukuña rârâni marumbu lâ. ⁹Kinda tasama ñgua tukuña saño lâ, kala kasama tu ñgua tukuña pinde ikeno mine: “Noko ma kupalulua noko tini kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma ilo yosi pa tamâta tonje ne kelekele ndimo.” Aku tukuña kie-kie rârâ pinde kala ikeno tona. Andeta tukuña rârâni nde ipânga kanaño lâ tukuña taitu ñine; “Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.” ¹⁰Ambo tamâta tonje uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande i ma iveta kie sakamao panzi, ande tia. Mine kala tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ñgua tukuña rârâni marumbu lâ.

Kinda ma tapakatona sondo nâ

¹¹Miki ma kapaveta sondo kuku tini-mwasa ne vetâŋa ara ŋinde, ŋana tu zo ŋga imâ ipâŋga laiti lâ. Miki ma kakeno ndimo. Matami pareŋge kamandi sânda ŋga! Miki kasama tu nanayoni, lâ zo ŋinde kinda tapalele ilonda kalonda ku tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi, ande Maro Kindeni ne zo ŋana ikai kinda piti lâ kazâŋa ilo nde imo malawae mwasa. Andeta kala ŋine zo ŋinde imâ ipâŋga laiti lâ. ¹²Mbo ŋga imâ ŋana marumbu kê, aku laiti ŋana mbwale pwataki kê. Mine nde ara ŋana kinda ma tapile kondoma ne vetâŋa rârâni, aku tapaveta kuku sinâla ne vetâŋa, itogo zugu tamâta isawa paraŋa ne siŋgâra kaika lâ tini mwasina. ¹³Kinda ma tapakatona sondo, tatogo tamâta uru iyoka kari ne sinâla ilo. Kinda ma tandeka potomule wa tanu lââ kaika tadauda wa, mine ndimo. Kinda ma tapalulua tininda potomule wa tapaveta kuku vetâŋa sakamao kie-kie wa, mine ndimo. Aku kinda ma tapawa potomule wa ilonda yosi panzi tininda pinde nenzi kelekele wa, mine ndimo. ¹⁴Ara ŋana kinda ma tasawa Maro Ŋjalae Yesu Kirisi lâ tininda itogo paraŋa ne pasawaŋa kaika mwasina. Miki ma kasâu pa ilo-kalo siŋga tu ilaŋemi ŋana kapono muli kilo pa vetâŋa potomule kê, mine ndimo.

Kinda ma talea pa tininda pinde nenzi vetâŋa ndimo

14 ¹Ambo tamâta toŋge ne kalo-tawana ikeno kaika tia, ande ara ŋana miki ma ilomi ara papa i ku kakai imâ imo kumi. Taitu miki ma kapawa ŋgua kuku i ŋana ilo-kalo ndia keno papa, mine ndimo.

²Tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika lâ. Mine nde kinzi uru sika kâpwa ndoni. Aŋga tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika koŋa tia, kala uru sindi kaika pa warakanzi tu ma sika simbi tia kê.

³Tamâta ea uru ika kâpwa ndoni, ande i ma ilo sakamao ŋananzi tamâta ŋinde uru sika simbi tia, mine ndimo. Aŋga tamâta ea uru ika simbi tia, ande i ma ilo tu kinzi tamâta ŋinde uru sika kâpwa ndoni nde siveta kiesaka, ande i ma ilo mine ndimo, ŋana tu Maro Kindeni ikainzi tamâta ŋinde lâ kala simo i ne ŋgu tona. ⁴Noko nde ea kala kutu kulea pa vetâŋa pinde tamâta ŋjalae toŋge ne wurâta tamâta uru iveta, a? Wurâta tamâta ŋinde ne tamâta ŋjalae simbo nâ ma ipatea tu i iveta ne wurâta ara tâku ara tia tâku. Andeta nanenŋu morâŋa tu i ne wurâta ma ipâŋga ara nâ, ŋana tu Maro Ŋjalae tamwata ma ipu tini kaika papa i wa isuka i wa.

⁵Tamâta pinde kalonzi tawana tu zo pinde nde zo sapâŋa, aku zo sapâŋa ŋinde sipolenzi zo pinde rârâni. Aŋga tamâta pinde kalonzi tawana tu zo rârâni nde kie taituni. Andeta ara ŋana kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma kalonzi ŋgere sondo muŋga lâ ŋga, ŋinenŋa siveta ikura warakanzi ilonzi kalonzi itula panzi mine. ⁶Tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋjalae kê, kala kalonzi tawana tu zo pinde nde sapâŋa. Aku tamâta

pinde simege ɲana Maro Ɔjalae kâ, kala kawanzi ndaŋge pa Maro Kindeni ɲineŋga sika simbi. Aŋga tamâta pinde simege ɲana Maro Ɔjalae kâ, kala kawanzi ndaŋge pa Maro Kindeni, ɲineŋga sindi kaika pa warakanzi tu ma sika simbi tia kâ. ⁷Kinda tasama tu ambo kinda tamo viânda, ande nenda via ɲine ɲandai warakânda nâ nenda kelekele ɲga. Aku mine nâ, ambo kinda ma tamâte, ande nenda mateɲa ɲinde ɲandai warakânda nâ nenda kelekele ɲga. ⁸Ambo kinda tamo viânda, ande Maro Ɔjalae ikai poe pa nenda via. Ambo tamâte, ande Maro Ɔjalae ikatona ɲinde tona. Ambo kinda tamo viânda tâku tamâte tâku, ande kinda tamo Maro Ɔjalae ne tamâta.

⁹Ɔjana duvi ɲinde kâ Kirisi imâte ɲineŋga imandi imo via kilo. Mine kala i imo Maro Ɔjalae panzi tamâta muŋga simâte wa kinzi tamâta simo vianzi wa. ¹⁰Ayo, aŋga miki tamâta pinde, ɲana sâ kâ ɲga miki uru kalea pa nimi-nambwe nenzi vetâɲa ku kaporo soki panzi, a? Ɔjana sâ kâ ɲga miki pinde uru kaporo ɲgua pavaligiɲa panzi nimi-nambwe, a? Miki kasama tu muli ɲga kinda rârâni ma tamandi lâ Maro Kindeni ne ɲgua nia. ¹¹Ɔinde iyoke Maro Kindeni kawa ɲgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Naɲa Maro Ɔjalae, naɲani uru amo mine ku amo nâ, naɲa aporo mao kanaɲo tu muli ɲga kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma simâ pa naɲa ku ma sipare tukunzi ɲana sipanea naɲa kâ. Kinzi rârâni ma siporo situla pwataki tu naɲa warakâŋgu nde Maro Kindeni mao.”

¹²Mine nde kinda tasama tu kinda rârâni taitu-taitu ma tapatula pa Maro Kindeni ɲana vetâɲa rârâni muŋga taveta ɲinde duvi.

Kinda ma tavetanzi ninda-nambwe simbe ɲana siveta kiesaka kâ, mine ndimo

¹³Mine nde ara ɲana kinda ma tapile mâsi ɲana tataleanzi ninda-nambwe ɲana nenzi vetâɲa kâ. Ara ɲana miki taitu-taitu ma ilomi pateu tu, “Naɲa ma alaŋenzi niŋgu-nambwe ku avetanzi simbe ɲana siveta kiesaka kâ, ande ma tia.” ¹⁴Naɲa Paulo apaipa kuku Maro Ɔjalae Yesu Kirisi marumbu lâ. Mine nde naɲa asama sondu tu kelekele toŋge tamwata ikura tu iveta tamâta ipâŋga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Taitu kaloŋo ɲga; ambo tamâta toŋge kalo tawana tu kelekele toŋge ma iveta i ipâŋga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande mao nâ, kelekele ɲinde ma iveta i ilo muso. ¹⁵Ambo noko uru kuka kâpwa toŋge, andeta noko ninambwe kalo tawana tu kâpwa ɲinde nde muso lâ Maro Kindeni nao, ande noko ne vetâɲa ɲinde ma iveta ninambwe ɲinde ilo rârâ. Aku noko ne vetâɲa ɲinde ma itula pwataki tu noko kupu muli pa tini-mwasa ne vetâɲa marumbu lâ. Kirisi imâte ɲana iyaute noko ninambwe ɲinde piti lâ kondoma ilo. Ambo noko ne kâŋa-nuɲa ma iyaula i ne kalo-tawana, ande ɲinde ma ara tia ndo. ¹⁶Ambo noko kutu kelekele

tonge nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, ande kupakatona sonde nga. Tia ma noko ne vetânga iveta tamâta pinde wisinzi nâna ku ma siporo tu, “Wa, kelekele nginge ikeno muso lâ Maro Kindeni nao”. ¹⁷Ŋana tu Maro Kindeni ne mâsi nginga ikai maro panzi tamâta kâ ande piti ndo nginga kânga-nunga ne mâsi wa tukuŋa wa. Koroani Sapânga ipulia mâsi pinde ipânga lâ ilonda kalonda, aku mâsi nginge nâ nde kelekele ngalae: mâsi nginga taveta ikura Maro Kindeni ilo papa mine, aŋga mâsi nginga tamo ilonda kalonda taitu kunzi tininda pinde, aŋga mâsi nginga ilonda ndeka. ¹⁸Maro Kindeni ilo ara ndo pa tamâta ea ipono muli pa Kirisi ku ipaveta kuku mâsi mine, aku kinzi tamâta kala ma ilonzi ara mine nâ nginga tamâta nginge ne vetânga.

¹⁹Mine nde ara nginga kinda ma tapaveta kuku vetânga ndia rârâni uru iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kunzi tininda pinde. Aku ara nginga kinda ma tapaveta kuku vetânga ndia rârâni uru isuka tininda pinde nenzi kalo-tawana tu ipânga kaika tona. ²⁰Noko ma kusâu pa kânga-nunga ne mâsi tu iyaula Maro Kindeni ne wurâta, mine ndimo. Mao nâ, lâ Maro Kindeni nao, kâpwa ndoni nde ara ndo nginga taka kâ. Taitu kuloŋo nginga; ambo noko kuka kâpwa tonge, aku nginge iveta tamâta tonge imbe nginga iveta kiesaka kâ, ande noko ne vetânga nginge nde soki ndo. ²¹Ambo noko kutu kuka simbi tâku kunu lââ kaika tâku kuveta vetânga ndia tâku, andeta nginge ma iveta noko ninambwe imbe nginga iveta kiesaka kâ, ande ara nginga noko ma kupile vetânga nginge.

²²Noko ne ilo-kalo nginga kânga-nunga kâ nde noko tamwata ku Maro Kindeni rua nâ nemi kelekele. Ambo tamâta tonge kalo tawana tu kâpwa ndoni nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, aku ilo rua-rua tia, ande tamâta nginge ma indeka nâ. ²³Andeta kaloŋo nginga; ambo tamâta tonge ilo rua-rua nginga kâpwa tonge kâ, andeta ikai ika nâ, ande iveta soki lâ Maro Kindeni nao, nginga tu i ne kalo-tawana ngingai igagati i nginga ika kâpwa nginge nginga. Ambo noko kalo tawana tu vetânga tonge nde soki, andeta kulâ kuveta vetângani ndaina, ande noko kuveta kiesaka.

Kinda ma taponi muli pa Yesu Kirisi

15 ¹Kinda tamâta pinde nenda kalo-tawana ikeno kaika. Ara nginga kinda ma tavilanzi tamâta pinde nginga sikale nenzi malia kâ, kinzi nginge nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia. Kinda ma ilonda nginga tapavila warakânda nâ ndimo.

²Ara nginga kinda rârâni taitu-taitu ma tavilanzi ninda-nambwe wukale tu ma simo ara kâ, nginga tu vetânga mine ma iveta nenzi kalo-tawana ipânga kaika. ³Kinda tasama tu Kirisi tamwata ngingai ilo tu ma ipavila tamwata nâ. Malia ipânga papa i ikura Maro Kindeni kawa ngua Daviti ingere lâ pepa tini mine tu, “Lâ zo nginga kinzi tamâta siporo ngua pavaligina pa noko, ande nenzi ngua soki nginge imâ ikai naŋa tona.”

⁴Nanayoni kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta ŋingere Maro Kindeni kawa ŋgua lâ pepa tini, aku ŋgua ŋinde rârâni ne wurâta nde ŋana ipanana kinda kâ. Ŋgua ŋinde ne wurâta nde ŋana ipu tini kaika pa ilonda kalonda, ŋana kinda ma takura tu tamandi kaika ku tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda.

⁵Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa ilonda kalonda, aku i simbo nâ uru isuka kinda tu tamandi kaika. Naŋa ano tu ina ma ivila miki ŋana kapono muli pa Yesu Kirisi ku kamo ilomi kalomi taitu nâ. ⁶Ambo i ma iveta mine, ande miki rârâni ma kakura tu kamâ taitu kapanea nenda Maro Ŋjalae Yesu Kirisi tama Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki.

Kirisi ivilanzi Juda ŋgu sitavanzi ŋgu pinde rârâni

⁷Mine nde ara ŋana miki rârâni ma kandeka nâ ŋana kakainzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta rârâni simâ simo kumi, ikura Kirisi indeka ŋana ikai miki kamo kuku i mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande paneâŋa ma ilâ pa Maro Kindeni. ⁸Ŋana tu Kirisi ipâŋga wurâta tamâta panzi Juda ŋgu ŋana itula Maro Kindeni ne ŋgua mao pwataki panzi. I ne wurâta ŋinde iveta ŋgua pâŋa rârâni Maro Kindeni muŋga iveta kunzi Juda ŋgu timbunzi ŋinde tu ipâŋga kanaŋo. ⁹Kirisi isama tu kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu ma simora i ne wurâta ŋinde ku ma sipanea Maro Kindeni ŋa ŋana i ne wisi-wisi kâ. Ŋinde iyoke Daviti kawa ŋgua ikeno lâ wâŋgiŋa paneâŋa kâ ne pepa tini mine tu,

“Naŋa ma kawâŋgu ndaŋge pano lâ kinzi tinikoa ŋgu naonzi. Naŋa ma awâŋgi apaneano asuka noko ŋa kâki.”

¹⁰Aku ŋgua tonŋe kala ikeno mine tu,

“Miki tamâta lâ tinikoa ŋgu, miki kandeka katavanzi Maro Kindeni ne pateâŋa tamâta ŋgu.”

¹¹Aku ŋgua tonŋe kala ikeno mine tu,

“Miki tamâta lâ tinikoa ŋgu ndoni, miki rârâni kapanea Maro Ŋjalae kasuka i ŋa kâki. Miki tamâta kamo tâno ndoni, miki kawawa i!”

¹²Aku Aisaia kala iporo ŋgua kaŋa taituni mine tu,

“Maro Kindeni ma io koipu wasaseki tonŋe ipâŋga lâ Daviti tama Jesi see, aku i ma ikai poe panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. Kinzi tamâta ŋgu ŋinde ndoni ma sio tininzi ŋana i ne zo ŋana ivetanzi simo ara kâ.”

¹³Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa kinda, kala tao tininda papa i tu ma iveta kie ara pa kinda. Miki nemi kalo-tawana ikeno papa i, aku naŋa ano tu i ma io ndekâŋa tava wisi-pisi sipipi ndo lâ ilomi kalomi. Ŋjineŋga Koroani Sapâŋa ne walo kaika ma isukami ŋana kamandi kaika ndo ku kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami.

Paulo indeka ŋana wurâta ŋinde Maro Kindeni ipatea papa i

¹⁴Niŋgu-nambwe wukale, naŋa warakâŋgu kalonŋu tawana tu miki uru kapaveta kuku vetâŋa ara ikura zo rârâni, aku ilo-kalo ara nde ipipi lâ ilomi kalomi. Mine nde miki taitu-taitu kakura tu kapanananzi kalotawana tamâta pinde. ¹⁵Taitu kala ŋine naŋa aŋgere ŋgua kaika pinde imâ pami. Naŋa atu apaŋo ilomi kalomi, ŋana miki ma kalomi ŋgere sondo kilo ŋana ŋgua ŋinde kâ. Naŋa ŋandai aruru ŋana aŋgere ŋgua kaŋa mine ŋga, ŋana tu Maro Kindeni muŋgani io ne wisi-wisi imâ pa naŋa, kala ipatea naŋa ¹⁶tu amo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. Nanenŋu wurâta nde ŋana atula Maro Kindeni ne pâri ara panzi. Mine kala naŋa amo atogo patarawâŋa tamâta mine, aku uru akainzi tamâta lâ tinikoa ŋgu aonzi silâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa i ilo ndo papa mwasina. Aku Koroani Sapâŋa ikainzi tamâta ŋinde ku ivetanzi sipâŋga Maro Kindeni ne ŋgu mao.

¹⁷Naŋa apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala naŋa andeka nâ ŋana wurâta ŋine Maro Kindeni ipatea pana. ¹⁸⁻¹⁹Naŋa ma amandi kaika atula ŋgua pwataki ŋana kelekele taitu nâ. Naŋa ma atapâri ŋana vetâŋa ara ŋinde Kirisi iveta panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu lâ nanenŋu wurâta tini. Igagati ilonzi kalonzi ŋana sipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Koroani Sapâŋa ne walo kaika uru ivila nanenŋu ŋgua wa vetâŋa wa, aku ivilana ŋana aveta mâsi kaika kie-kie pinde tona. Mine nde wurâta ŋine ipâŋga kanaŋo lâ. Nia ndoyo naŋa amandi atula pâri ara ŋana Kirisi kâ lâ Jerusalem lawea muŋga lâ, ŋinenŋa aveta mine ayoka alâ akura nia nia lee apâŋga lâ Ilirikum tâno. ²⁰Ikura zo rârâni, naŋa ilonŋu ndo tu atula pâri ara panzi tamâta lâ lawea ndia Yesu Kirisi parina ŋandai ipâŋga panzi ŋga. Naŋa aporo ŋgua tambirâŋa mine tu naŋa tiniŋgu pwâka tu apa luma kâki lâ sâmbwe ŋinde tamâta tonŋe muŋga iŋgunu lâ imandi. ²¹Nanenŋu vetâŋa ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta pinde ŋandai siloŋo i parina ŋga, andeta kinzi ŋinde ma simora i nao. Aku tamâta pinde ŋandai siloŋo i kawa ŋgua ŋga, andeta kinzi ŋinde ma sisama ŋgua ŋinde kie sondo.”

Paulo itu ikalelenzi lâ Rom lawea, ŋinenŋa ma ilâ pa Spen tâno

²²Nanenŋu wurâta ŋine uru ipono naonŋu ikura zo rârâ. Mine kala naŋa ŋandai amâ akalele miki ŋga. ²³Ikura mbwera mbwera naŋa ilonŋu ndo tu amâ amorami. Aku zo ŋine nanenŋu wurâta lâ nia ŋine ande marumbu lâ. ²⁴Mine nde muli ŋga, lâ zo ŋinde naŋa ma alâ pa Spen tâno, ande naŋa ilonŋu tu ma amâ akalele miki muŋga lâ ŋga, ŋinenŋa ma alâ pa Spen. Naŋa ma andeka nâ ŋana amo kumi ikura zo pinde, aku muli ŋga naŋa ilonŋu tu miki ma kavila naŋa ŋana alâ pa Spen tâno. ²⁵Andeta

zo ñine naña atu alâ pa Jerusalem lawea ñana avilanzi Maro Kindeni ne tamâta simo ñinde. ²⁶Muñga kinzi kalo-tawana tamâta ñgu simo Masedonia tâno wa Grik tâno wa, kinzi ñgu ñinde sipa ñgua tu ma sigona mbumbu pinde ku ma sio ilâ pa Jerusalem ñana isukanzi Maro Kindeni ne tamâta pinde, kinzi ñinde uru simo sugorai. ²⁷Kinzi warakanzi nâ ilonzi patea tu ma siveta mine panzi Juda ñgu sugorai tamwatanzi, aku ñinde ara ndo, ñana tu kinzi kalo-tawana tamâta lâ Juda ñgu nenzi mbuku keno panzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ñgu. Ñana tu muñgani Maro Kindeni itula pâri ara panzi Juda tamâta, aku muli ñga kinzi sikai pâri ara ñinde silâ situla panzi tamâta lâ tinikoa ñgu tona. Mine nde ara ñana kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ñgu ma sikai tâno ñine ne mbaliña Maro Kindeni muñga ilanzi ñinde, aku ma siwae mbaliña ñinde ilâ panzi Juda tamâta tona. ²⁸Kala ñine naña atu akai mbumbu ñinde kinzi sigona lâ ikeno, aku akai alâ awae panzi kalo-tawana tamâta lâ Jerusalem lawea. Mambo wurâta ñinde marumbu lâ ñga, ñineña naña ma amâ akalele miki. Aku muli ñga naña ma alâ pa Spen tâno. ²⁹Naña asama tu muli, lâ zo ñinde naña ma amâ apâña pami, ande Kirisi ma iveta kie ara ndo pami.

³⁰Niñgu-nambwe wukale, nenda kalo-tawana ikeno pa Maro Ñalae Yesu Kirisi, aku Koroani Sapâña itula tini-mwasa ne vetâña pwataki pa kindi lâ. Mine nde naña ano pami tu miki ma kamandi kuku naña ku kakai noña kaika pa Maro Kindeni tu ma ivilana. ³¹Naña ilonngu tu miki ma kano papa i tu ma ikea ñanana, ñana tu tamâta pinde simo Judia tâno nde kalonzi tawana Yesu Kirisi tia, kala situ siveta malia pana. Aku kakai noña tava tu i ma ivetanzi ne tamâta simo Jerusalem lawea ñinde tu ma ilonzi ara ñana wurâta ñine naña aveta ñana avilanzi kâ. ³²Ambo Maro Kindeni ma isâu pa nanenngu noña, ande naña ma amâ amora miki tava ndekâña ñalae. Aku naña ma apwarea tini kumi ñana akai walo kâ. ³³Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, imo kuku miki rârâni. Mao.

Paulo kawa kari ara panzi tamâta pinde

16 ¹Naña ilonngu tu miki ma kaveta kemi ara nâ pa kalo-tawana taine Fibi. I ne wurâta nde ñana ivilanzi kalo-tawana tamâta simo Senkria lawea.

²Fibi nde imo Maro Ñalae ne wurâta taine. Mine nde naña ilonngu tu miki ma kakai i imâ imo kumi, itogo kindi Maro Kindeni ne tamâta uru taveta mine. Ambo kekeleke pinde ikeno papa i tia, ande naña ilonngu tu miki ma kavila i, ñana tu i muñga ivilanzi tamâta rârâ, aku ivila naña warakângu tona. ³Naña ilonngu tu miki ma kakai kawângu ku kaporo kari ara ilâ panzi Prisila ku Akwila rua. Kinzi rua uru simandi kuku naña ñana kaveta wurâta pa Yesu Kirisi kâ. ⁴Muñga kinzi rua sipalilu silâ paraña ilo ñana sivila naña kâ. Mine kala kawângu ndange ñalae pa kinzi rua. Andeta naña simbonngu nâ tia; kinzi

kalo-tawana tamâta rârâni lâ ngu pinde ndoni kala kawanzi ndanje pa kinzi rua mine nâ. ⁵Aku naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋinde uru sipasau lâ kinzi rua nenzi luma tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Epainetus tona, inani niŋgu-nambwe mao. I imunŋa panzi tamâta rârâni simo Esia tâno ŋana io ne kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. ⁶Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa Maria nuwaka tona, ina uru iveta wurâta ŋalae ŋana ivilami.

⁷Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ panzi Andronikus kuku Junias rua tona. Kinzi rua nde nawalânŋu Juda tamâta, aku munŋa simo kuku naŋa lâ luma sakamao ilo. Kinzi rua uru siveta wurâta ara ndo ŋana situla pâri ara kâ, aku kinzi rua simunŋa pa naŋa ŋana sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. ⁸Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa Ampliatu tona, ina nanayoni ipasipa kuku Maro Ŋalae kala imo niŋgu-nambwe sondo. ⁹Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa Urbanus tona, ina uru iveta wurâta pa Yesu Kirisi kuku kinda. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Stakis tona, ina niŋgu-nambwe mao. ¹⁰Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa Apeles tona. Kinda tasama tu i uru ipono muli sondo ndo pa Kirisi. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Aristobulus ne ŋgu tona. ¹¹Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa nawalânŋu Juda tamâta Herodion tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo lâ Narsisus ne ŋgu tona.

¹²Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ panzi taine rua Trifina ku Trifosa rua tona. Kinzi rua uru simakâsa ŋalae ŋana siveta wurâta papa Maro Ŋalae kâ. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Persis tona, ina niŋgu-nambwe mao. I kala uru imakâsa ŋalae ŋana iveta wurâta pa Maro Ŋalae kâ. ¹³Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ pa Rufus tona, ina uru iveta wurâta ara ndo pa Maro Ŋalae. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa i tina tona. Munŋa taine ŋinde ikatona naŋa sondo ndo, itogo taine uru ikatona natu mine. ¹⁴Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ panzi Asinkritus ŋga Flegon ŋga Hermes ŋga Patrobas ŋga Hermas tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta uru simo kunzi tona. ¹⁵Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo naŋa kawânŋu kari ara ilâ panzi Filologus ku Julia rua, aku ilâ panzi Nereus kuku i mwane rua tona. Aku nanenŋu ŋgua mine nâ ilâ pa Olimpasi tavanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni uru simo kuku i ŋinde tona. ¹⁶Naŋa ilonŋu tu miki ma kapatânŋo warakami mbaumi ku kaporo kari ara ilâ pa warakami taitu-taitu. Kirisi ne kalo-tawana tamâta ŋgu ndoni kawanzi kari ara imâ pami.

**Kinzi kalo-tawana tamâta pinde uru
siyaulanzi kalo-tawana tamâta ŋgu**

¹⁷Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ano kaika pami tu miki ma kapakatona sondo ŋananzi tamâta ŋinde uru sipu nemi ŋgu pwapwataki. Nanayoni

miki kapanâna sondo ndo ŋana ŋgua mao kâ, andeta kinzi tamâta ŋinde uru siveta “a” pa ŋgua ŋinde. Kinzi nenzi vetâŋa ŋinde iyaula kalo-tawana tamâta pinde nenzi kalo-tawana. Miki ma tinimi piti ndo ŋananzi tamâta mine. ¹⁸Tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa potomule mine, ande kinzi ŋinde ŋandai siveta wurâta pa nenda Maro Ŋjalae Yesu Kirisi ŋga. Kinzi ilonzi ŋjalae pa kâŋa-nuŋa ne ŋgua-tukuŋa kaa kaa, aku siveta ŋgua mona-mona wa siveta mâru-mâru panzi tamâta. Kinzi nenzi ŋgua ŋinde ilaŋenzi tamâta pinde, kinzi ŋinde sizizâla ŋana tamâta ŋinde nenzi ilokalo potomule kâ. ¹⁹Miki parinami nde isala nia ndoni lâ, kala tamâta rârâni sisama tu miki uru kapono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Aku ŋinde iveta ilonŋu ndeka nâ. Naŋa ilonŋu tu miki ma kapanâna sondo ŋana vetâŋa ara kâ, aŋga vetâŋa sakamao nde miki ma kazizâla ŋana.

²⁰Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ma tini nâ izavaru Sadana ne walo ku io i imo miki kalomi. Kinda nenda Maro Ŋjalae ne wisi-wisi imo kumi.

Tamâta pinde kawanzi kari ara panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

²¹Timoti, ina uru iveta wurâta kuku naŋa, ande i kawa kari ara imâ pami. Aku Lusius ŋga Jeson ŋga Sosipater, kinzi nawalâŋgu Juda tamâta, kala sio nenzi kari ara imâ pami mine nâ. ²²Naŋa Tertius akai Paulo kawa ŋgua rârâni ku naŋa warakâŋgu aŋgere ne ŋgua ŋinde lâ pepa ŋine tini imâ pami. Naŋa amo nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku naŋa kala kawâŋgu kari ara imâ pami tona. ²³⁻²⁴Aku Gaius kala kawa kari ara imâ pami tona. I uru ikatona naŋa Paulo sondo lâ i tamwata ne luma ilo. Kinzi kalo-tawana tamâta simo ŋine nde uru sipasau lâ lumani ndaina. Aku Erastus, i tamâta ŋana ikatona mbumbu pa lawea ŋine ne koipu, aŋga ninda-nambwe Kwartus, kinzi rua kala kawanzi kari ara imâ pami tona.

Kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

²⁵Naŋa uru atula pâri ara ŋana Yesu Kirisi kâ pwataki, aku uru aporo tu Maro Kindeni ikura ŋana iveta nemi kalo-tawana ipâŋga kaika. Nia ndoyo, ande pâri ara ŋinde ikeno paveâŋa nâ ikura mbwera mbwera, ²⁶andeta muli ŋga Maro Kindeni itula ŋguani ndaina pwataki panzi ŋgua-tulâŋa tamâta, kala kinzi situla ŋgua ŋinde ipâŋga nia yo lâ. Maro Kindeni, i ŋana imo mine ku imo nâ, ande ipatea tu tamâta ŋgu ndoni ma siloŋo pâri ara ŋinde, ŋana kinzi rârâni ma sikura tu kalonzi tawana i ku sipaveta kuku i kawa ŋgua. ²⁷Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Ŋjalae, aku i simbo nâ nde ilo-kalo rârâni warika. Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa kinda lâ ŋana tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki ikura zo zo. Mao.